

STRAFFELOVEN § 60A

Kandidatnummer: 364

Leveringsfrist: 25.04.07

Til sammen 17981

25.04.2007

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>1</u>
1.1	Presentasjon av tema og problemstillinger	1
1.2	Avgrensning	2
1.3	Metode/rettskilder	2
1.3.1	Ordlyd	3
1.3.2	Forarbeider	3
1.3.3	Rettspraksis	4
1.3.4	Reelle hensyn	5
1.3.5	Internasjonale kilder	5
<u>2</u>	<u>BAKGRUNN FOR INNFØRINGEN AV STRAFFELOVEN § 60A</u>	<u>6</u>
2.1	Ønsket om å bidra til en mer effektiv bekjempelse av organisert kriminalitet	7
2.2	EUs fellesaksjon	10
2.3	FNs konvensjon mot grenseoverskridende kriminalitet	12
<u>3</u>	<u>RETTSTILLSTANDEN FØR INNFØRINGEN AV STRAFFELOVEN § 60A</u>	<u>14</u>
3.1	Straffeloven og særlovgivningen	14
3.2	Rettspraksis	18
<u>4</u>	<u>STRAFFELOVEN § 60A - PLASSERING I STRAFFELOVEN</u>	<u>22</u>
4.1	Strl. § 60a – en generell sidestrafferamme	22
4.2	Hensyn som vektlegges ved fastsettelse av strafferammer	24

4.3	Konsekvensen av at strl. § 60a får anvendelse (strafferammen)	25
4.4	Skyldkravet	26
<u>5</u>	<u>ANVENDELSES OMRÅDE FOR STRL. § 60A</u>	<u>27</u>
5.1	Straffbar handling	28
5.2	Utøvet som ledd i virksomheten	30
5.3	Organisert kriminell gruppe	33
5.3.1	Organisert gruppe	34
5.3.2	Tre eller flere personer	42
5.3.3	Hovedformål eller vesentlig del	45
5.3.4	Oppsummering av organisert kriminell gruppe	49
<u>6</u>	<u>STRAFFELOVEN § 60A I FORHOLD TIL ANDRE STRAFFSKJERPENDE OMSTENDIGHETER OG ANDRE BESTEMMELSER I STRAFFELOVENS ALMINNELIGE DEL</u>	<u>52</u>
6.1	Strl. § 60a – strl. § 162	52
6.2	Strl. § 60a – strl. § 62	55
6.3	Strl. § 60a – strl. § 49	57
6.4	Strl. § 60a - medvirkning	58
<u>7</u>	<u>OPPSUMMERING/KONKLUSJON</u>	<u>60</u>
<u>8</u>	<u>LITTERATURLISTE</u>	<u>62</u>

1 Innledning

1.1 Presentasjon av tema og problemstillinger

Oppgavens tema er straffeloven¹ § 60a, dens innhold og virkeområde. Bestemmelsen ble innført ved lov av 4. juli 2003 nr. 78 og trådte i kraft samme dag. Bestemmelsen gir adgang til å skjerpe straffen dersom en forbrytelse er begått som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe. Konsekvensen av at strl. § 60a kommer til anvendelse er at den opprinnelige strafferammen i det enkelte straffebud utvides med fengsel inntil 5år. Strl. § 60a er av den grunn en generell straffskjerpingsregel.

Avhandlingen består av fem rettslige problemstillinger, som behandles i hvert sitt kapittel.

Kapittel 2 tar opp spørsmålet om hvorfor strl. § 60a ble innført i lovverket.

Kapittel 3 belyser rettsstillingen før innføringen av strl. § 60a. Problemstillingen som belyses er: Hvordan fikk det forhold at en straffbar handling var ledd i organisert kriminalitet betydning for straffeutmålingen før innføringen av strl. §60a?

Deretter følger kapittel 4 som belyser plasseringen av strl. § 60a i straffeloven.

Kapittel 5 er avhandlingens hovedkapittel. Her belyser jeg når strl. § 60a kommer til anvendelse – Hva som er gjeldende rett etter strl. § 60a.

I kapittel 6 belyser jeg om andre straffskjerpene omstendigheter og alminnelige bestemmelser i straffeloven kan virke sammen med strl. § 60a.

Begrep som er sentrale i avhandlingen vil bli forklart/definert fortløpende i teksten.

(Organisert kriminalitet definert under punkt 2.1. Organisert kriminell gruppe er et av vilkårene i strl. § 60a og vil bli behandlet under punkt 5.3.)

---

¹ Heretter strl.

Jeg har valgt dette temaet fordi organisert kriminalitet har kommet sterkt i fokus den senere tid. Ikke minst har NOKAS-saken og tyveriet av Munch-bildene fått bred mediadekning. Det har foregått sterke diskusjoner både blant jurister og blant folk flest om straffeutmåling og rettferdighet. Det var derfor naturlig å vurdere et av de virkemidlene (strl. § 60a) som er tatt i bruk for å redusere den uønskede virksomheten som organisert kriminalitet er i et samfunn.

1.2 Avgrensning

Avhandlingens tema er innholdet i de materielle reglene i strl. § 60a. Dermed faller de prosessuelle virkningene av bestemmelsens utenfor. Begrunnelsen for å utelate de prosessuelle virkningene er at jeg særlig ønsket å undersøke anvendelsesområdet for strl. § 60a. Plassen tillot meg ikke å gå grundigere inn på vilkårene og samtidig behandle de prosessuelle virkningene.

Det ble samtidig med innføringen av strl. § 60a foretatt en rekke andre endringer i straffeloven og straffeprosessloven, disse vil ikke bli behandlet her. Men det må nevnes at samtidig som strl. § 60a ble innført, ble det også innført en ny bestemmelse i strl. § 162c som også omhandler organisert kriminalitet. Strl. § 162c rammer det å inngå forbund (avtale) om å begå straffbare handlinger som ledd i organisert kriminalitet. Mens strl. § 60a rammer visse lovbrudd som er begått som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe. Bestemmelsene har forskjellige virkeområder. Men begrepet "*organisert kriminell gruppe*" er inntatt i begge bestemmelsene. For tolkning av begrepet "*organisert kriminell gruppe*" henviser jeg til lovforståelsen av organisert kriminell gruppe i strl. § 162c.

1.3 Metode/rettskilder

I denne avhandlingen vil jeg benytte vanlig juridisk metode, alminnelig rettskildelære. Rettskildebildet på området, bærer preg av at strl. § 60a er en forholdsvis ny bestemmelse. For det første fordi det foreligger kun to Høyesterettsdommer og to Høyesterettskjennelser. Av den grunn må underrettspraksis i større grad enn vanlig tjene som tolkningsfaktor. Og videre tillegger domstolene bestemmelsens forarbeider betydelig vekt. Lovgiverviljen står

sentralt i all rettspraksis på området. Det at bestemmelsen er ny gjør at også reelle hensyn vil bli tillagt større vekt enn det de ellers gjør i rettskildelæren.

Det må presiseres at vi befinner oss på strafferettensområde, et offentligrettslig fag hvor rettsforholdet er myndighetene på den ene siden og individet på den andre.

Legalitetsprinsippet er derfor viktig. Dette er et viktig rettsprinsipp som er nedfelt i Grunnloven § 96 og innebærer at ingen kan straffedømmes uten hjemmel i lov.

Jeg vil i det følgende kommentere de sentrale rettskildene for avhandlingen.

1.3.1 Ordlyd

For å fastslå strl. § 60a sitt virkeområde må det tas utgangspunkt i bestemmelsens ordlyd. I henhold til alminnelig rettskildelære er utgangspunktet for lovtolking en naturlig språklig forståelse av ordlyden. Lovspråket inneholder ofte mange skjønnsbestemte ord og uttrykk. Strl. § 60a er intet unntak fra dette. Et eksempel som belyser dette er begrepet "*organisert kriminell gruppe*." Dette begrepet er svært sentralt for å fastslå bestemmelsens anvendelses område. I strl. § 60a annet ledd, er det derfor inntatt en definisjon av begrepet. Denne definisjonen gir en viss pekepinn på hva som ligger i begrepet "*organisert kriminell gruppe*," men definisjonen i seg selv inneholder mange skjønnsmessige uttrykk.

Det er derfor ikke mulig å fastlegge strl. § 60a sitt innhold og virkeområde, kun etter en naturlig språklig forståelse av ordlyden. Av den grunn må bestemmelsen suppleres med andre relevante rettskilder på området.

1.3.2 Forarbeider

En sentral rettskilde i avhandlingen er forarbeidene til strl. § 60a;

Ot.prp. nr. 62 (2002-2003) Om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven mv. (lovtiltak mot organisert kriminalitet og menneskehandel, gjengangerstraff mv.)

Jeg vil i det videre omtale denne som Forarbeidene (med stor F) til strl. § 60a. Forarbeider som ikke tilhører strl. § 60a vil bli omtalt med nummer og årstall.

Kort sagt kan det sies at lovforarbeider er de saksdokumenter som er utarbeidet av de

lovgivende organer og som ligger til grunn for lovvedtaket.

Fordi lovbestemmelser ofte er vage og skjønnsmessig formulert, må de suppleres av forarbeidene. Lovforarbeidenes viktigste funksjon er å gi stoff til å tolke de enkelte ord og vendinger i lovteksten. Samtidig er de viktige for formålet og meningen med den foreslåtte bestemmelsen. Av den grunn henviser domstolene ganske ofte til lovforarbeidene i sine begrunnelser.²

Lovforarbeidenes praktiske betydning som lovtolkingsfaktor varierer med lovens alder.

Ved tolkingen av en ny lov er lovforarbeidene ofte det eneste lovtolkeren har å holde seg til når lovteksten ikke gir noe sikkert svar. Etter hvert finner det så sted en avklaring i praksis av de spørsmål som lovforarbeidene tar standpunkt til, enten i form av prejudikater eller på annen måte. Av den grunn bli lovforarbeidenes rolle tilsvarende redusert.³

Som påpekt ovenfor, er strl. § 60a en forholdsvis ny bestemmelse, av den grunn vil Forarbeidene bli tillagt stor vekt i avhandlingen.

1.3.3 Rettspraksis

Rettspraksis er en sentral kilde i avhandlingen. Selv om strl. § 60a er en forholdsvis ny bestemmelse foreligger det en del rettspraksis på området. Ingen annen rettskildefaktor har så stor betydning som en Høyesterettsdom når den direkte avgjør et tolkingsspørsmål.⁴ Av den grunn er rettspraksis nest etter loven den viktigste rettskilde. Underrettsdommer kan ikke tillegges like mye vekt som Høyesterettspraksis. Vanligvis kan underrettsdommer være av interesse som eksempler på spørsmål som har oppstått og hvordan de har blitt løst.⁵ Men som påpekt ovenfor vil underrettspraksis her få større betydning enn ellers, fordi strl. § 60a er en forholdsvis ny bestemmelse. Det er av den grunn inntatt en del underrettspraksis i denne avhandlingen.

---

² Eckhoff, (2000) s. 78.

³ Andenæs, (1997) s. 26.

⁴ Eckhoff, (2000) s. 161.

⁵ Andenæs, (1997) s. 44.

1.3.4 Reelle hensyn

Med reelle hensyn menes hensynet til at tolkningsresultatet skal være rimelig og hensiktsmessig.⁶ Kort sagt er det hensynet til resultatets godhet.

Reelle hensyn kan spille en stor rolle på områder som er fattige på andre rettskildefaktorer, og de kan også ha stor betydning for forståelsen av enkelte rettskildefaktorer. I denne avhandlingen vil reelle hensyn bli tillagt vekt på begge måter.

1.3.5 Internasjonale kilder

Det er to internasjonale kilder som har vært sentrale for innføringen av strl. § 60a i lovverket. Dette er: Den Europeiske unions⁷ vedtak om en fellesaksjon mot organisert kriminalitet og De forente nasjoners⁸ konvensjon mot grenseoverskridende kriminalitet. Disse kildene, og verdien av de som rettskildefaktorer vil bli behandlet under punkt 2.

---

⁶ Andenæs, (1997) s.66.

⁷ Heretter EU.

⁸ Heretter FN.

2 Bakgrunn for innføringen av straffeloven § 60a

Straffeloven § 60a lyder:

”Dersom en straffbar handling er utøvet som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe, forhøyes maksimumsstraffen i straffebudet til det dobbelte, likevel ikke med mer enn 5 års fengsel.

Med organisert kriminell gruppe menes en organisert gruppe på tre eller flere personer som har som et hovedformål å begå en handling som kan straffes med fengsel i minst 3 år, eller hvor en vesentlig del av virksomheten består i å begå slike handlinger.

Forhøyelse av maksimumsstraffen etter bestemmelsen her får anvendelse i forhold til lovbestemmelser som tillegger strafferammen rettslig virkning, hvis ikke annet er bestemt.”

Det fremgår av Forarbeidene til strl. § 60a (s.38) at bestemmelsen ble innført i lovverket fordi lovgiver ønsket å skjerpe straffen for organisert kriminell virksomhet. Intensjonen var at en straffskjerpelse ville bidra til en mer effektiv bekjempelse av denne form for kriminalitet, som er uønsket og uheldig for samfunnet.

Videre var innføringen av bestemmelsen motivert ut fra ønsket om å tilpasse det norske lovverket til de internasjonale bestemmelsene på området.

De internasjonale bestemmelsene som inneholder regler om organisert kriminalitet og som har vært sentrale for utformingen av strl. § 60a er: EUs vedtak om en fellesaksjon mot organisert kriminalitet og FNs konvensjon mot grenseoverskridende kriminalitet.

2.1 Ønsket om å bidra til en mer effektiv bekjempelse av organisert kriminalitet

Ønsket om å bidra til en mer effektiv bekjempelse av organisert kriminalitet stod sentralt ved innføringen av strl. § 60a i lovverket. Det har i den senere tid vært en endring i kriminalitetsbildet mot hardere miljøer, mer brutale kriminelle metoder og antallet kriminelle nettverk har økt betraktelig.⁹ Dette medfører betydelige økonomiske og samfunnsmessige konsekvenser. Derfor ønsket lovgiver å innføre en bestemmelse som kunne skjerpe straffen for organisert kriminell virksomhet, som et tiltak mot organisert kriminalitet. Kriminalitet har eksistert i alle år og har alltid vært sett på som uønsket i samfunnet. Men den organiserte kriminaliteten står i en særstilling fordi den utgjør en større trussel mot samfunnet og stiller av den grunn samfunnet overfor større utfordringer enn det andre former for kriminalitet gjør. Det er den organisert kriminalitetens kjennetegn som skiller den fra andre former for kriminalitet. Disse kjennetegn vil jeg kommentere i det følgende.

Organisert kriminalitet behandles nærmest som synonymt med alvorlig kriminalitet.¹⁰

Typiske trekk¹¹ ved den organiserte kriminaliteten er at den er nøye planlagt og veloverveid. Det er ofte tale om gjentatte lovbrudd over en lengre tidsperiode og medlemmene i gruppen har en sterk indre lojalitet. Den sterke indre lojaliteten kan tidvis forklares i at vold og trusler benyttes i økende grad i den interne disiplin og utad overfor vitner for å hindre eller vanskeliggjøre politiets arbeid.¹² Det er flere elementer ved organisert kriminalitet som vanskeliggjør politiets arbeid for å bekjempe virksomheten. For det første kan organisert kriminalitet være knyttet til aktiviteter som ellers fremstår som lovlige og foregår i lukkede miljøer. Det gjør kriminaliteten vanskelig å avdekke. For det andre utnytter de kriminelle i stor grad de muligheter som stadig ny teknologi innen data og kommunikasjon gir. Det kreves av den grunn at politiet til en hver tid er oppdatert innen

---

⁹ NOU:1997:15 s. 23-24.

¹⁰ Larsson, (2004) s. 33.

¹¹ Forarbeidene til strl. § 60a s. 38.

¹² NOU:1997:15 s. 23-24.

teknologiens verden med sikte på å stå bedre rustet mot de kriminelle gruppene. Til sist vanskeliggjør organisert kriminalitet politiets arbeid, fordi et særtrekk ved denne type kriminalitet er at politiets og andre myndigheters arbeidsmetoder og strategier i kriminalitetsbekjempelsen overvåkes nøye av de kriminelle.¹³ Konsekvensen av dette kan være at politiets handlingsmønster vil være kjent for det kriminelle miljøet.

Videre er et kjennetegn ved organisert kriminalitet at den har et internasjonalt aspekt.¹⁴ I dette ligger det at varer, personer, tjenester og kapital fraktes ulovlig over landegrensene. Når kriminelle organisasjoner opptrer på tvers av landegrensene og etablerer gode nettverk i flere land, blir kriminaliteten vanskeligere å bekjempe. Fordi de berører flere staters jurisdiksjon, kan dette føre til at straffeforfølgningen blir vanskeligere.¹⁵ Det kreves da at de ulike landenes myndigheter har et godt samarbeid og at utvekslingen av informasjon skjer raskt og effektivt.

Det kan være flere årsaker til at de kriminelle organiserer seg, men det motivet som står sterkest i de kriminelle gruppene er profittmotivet¹⁶. Det vil si ønsket om økonomisk lønnsomhet og overskudd. Det er ikke motivet i seg selv som er det straffbare. De aller fleste av oss har et ønske om økonomisk lønnsomhet og overskudd, men det er måten og midlene som benyttes for å oppnå denne profitten, som gjør at det er uønskede handlinger i samfunnet. Det kan virke som om de organiserte kriminelle gruppene har et så sterkt behov for å skape profitt, at de ikke skyr noen midler for å nå sine mål. Kriminologen Hagan fant følgende sentrale momenter i sin gjennomgang av ulike definisjoner av organisert kriminalitet: ”.... *Det er stor enighet om at organisert kriminalitet innbefatter et varig*

---

¹³ NOU:1997:15 s. 23-24.

¹⁴ Forarbeidene til strl. § 60a s. 38.

¹⁵ NOU:1997:15 s.23-24.

¹⁶ Larsson, (2004) s. 53.

*rasjonelt økonomisk foretagende rettet inn mot å skape profitt ved bruk av illegale fremgangsmåter.”*¹⁷

I strafferetten snakkes det om begrepet den forbryterske vilje. Med dette begrepet menes at det foreligger en vilje til å begå en handling, selv om det fremstår som klart at denne handlingen er belagt med straff. I motsetning til det som er tilfellet for den alminnelige mannen i gaten, så hindrer ikke det at handlingen er belagt med straff, en person med forbrytersk vilje til å avstå fra denne handlingen. Den forbryterske vilje manifesterer seg sterkt i de kriminelle nettverkene. Dette medfører at straffverdigheten av denne form for kriminaliteten øker.

Kjernen i begrepet straffverdighet er i juridisk litteratur¹⁸ forklart som: Graden av bebreidelse som kan rettes mot gjerningspersonen, vurdert ut fra handlingen og omstendigheter knyttet til den. Graden av bebreidelse avhenger i utgangspunktet av tre forhold: Krenkelsens alvor, hvilken grad av skyld gjerningspersonene har utvist og den verdimessige dom over handlingen. I Forarbeidene til strl. § 60a fremheves det at det er nettopp de typiske trekkene ved organisert kriminalitet som gjør at straffverdigheten av den forhøyes.

Ønsket om en mer effektiv bekjempelse av organisert kriminalitet står så sterkt nettopp på grunn av de kjennetegnene ved virksomheten som her er beskrevet. Kjennetegnene gir uttrykk for et klart skille mellom den organiserte kriminelle virksomhet og den kriminalitet som blir utført mer eller mindre spontant av et enkeltindivid, og som ikke gjøres over lengre tid.

Samfunnet ved lovgiver ønsker å redusere utviklingen mot stadig større omfang av kriminelle nettverk med sterk indre lojalitetskrav og en organisert virksomhet som tar i bruk svært brutale midler for å nå sine mål.

---

¹⁷ Larsson, (2004) s. 32

¹⁸ Eskeland, (2000) s. 127.

2.2 EUs fellesaksjon

Det Europeisk Råd¹⁹ vedtok 21.desember 1998 en fellesaksjon²⁰ mot organisert kriminalitet,²¹ som påla medlemslandene å kriminalisere organisert kriminalitet.

Rådet så på organisert kriminalitet som en stor samfunnstrussel og fastslo at bekjempelse av denne virksomhet skulle ha høy prioritet i EU. Det ble videre spesifisert hvilke former for lovbrudd som det var spesielt viktig at medlemslandene samarbeidet om. Straffbare handlinger som narkotikalovbrudd, menneskehandel, terrorisme, ulovlig handel med kunstverk, hvitvasking av penger, grov økonomisk kriminalitet og utpressing.²²

Begrunnelsen for at disse straffbare handlingene ble utpekt som satsningsområde, var at de er av internasjonal karakter. Erfaringsmessig foregår disse lovbruddene i stor utstrekning over landegrensene.

Norge er ikke rettslig forpliktet av fellesaksjonen fordi vi ikke er medlem av EU. Men vi har gjennom mange ulike avtaler et samarbeid med EU. Blant annet et økonomisk samarbeid gjennom EØS-avtalen, og det samarbeidet som står sentralt på strafferettens område; Schengen samarbeidet. Norge er tilknyttet dette samarbeidet gjennom Schengen-avtalen.²³ Fordi Norge er tilknyttet Schengen-regelverket ønsker vi å opprettholde et samarbeid om politi- og justissaker med EU.

---

¹⁹ Heretter Rådet.

²⁰ Fellesaksjonen er i EU definert som: Et rettslig instrument i EU-traktatens avsnitt V (felles utenriks og – sikkerhetspolitikk) som betegner en samordnet aksjon utført av medlemsstatene hvor det gjøres bruk av alle ressurser (menneskelige ressurser, ekspertise, finansielle og materielle ressurser) for å oppnå de mål som er satt av Rådet på grunnlag av retningslinjer fra det Europeiske rådet. (The European Council) jfr. Europa Glossary,(15.02.2007), oversatt fra engelsk.

²¹ Det Europeiske Råds fellesaksjon mot organisert kriminalitet, av 21. desember 1998.(1998/733/RIA) Heretter kalt Fellesaksjonen.

²² Forarbeidene til strl. § 60a s. 17-18.

²³ Denne avtalen er en avtale mellom Rådet for den europeiske union og republikken Island og kongeriket Norge om de sistnevntes staters tilknytning til gjennomføringen, anvendelsen og videreutviklingen av Schengen regelverket, undertegnet 18. mai 1999. Regelverket til Schengen er Schengen-konvensjonen. Dette

Det ble foreslått endringer i Schengen-avtalen, slik at Norge ville bli forpliktet til å gjennomføre Fellesaksjonens tiltak. Men forslaget ble ikke vedtatt. Av den grunn er ikke Norge formelt budet av Fellesaksjonen. Men fra Forarbeidene til strl. § 60a (s.17-18) fremgår det at selv om fellesaksjonen formelt sett ikke var bindende for Norge, så tok Justisdepartementet EUs fellesaksjon og forslaget om endringene i Schengen-avtalen i betraktning når de innførte strl. § 60a i lovverket.

Forslagene ble tatt tillagt vekt av flere årsaker. For det første mente departementet at på grunn av den organiserte kriminalitetens globale karakter burde straffelovgivningen i de nordiske land og Europa samsvare. Av den grunn stod ønsket om å oppnå rettshomogenitet mellom Norge og EU landene sentralt. Hensynet til rettshomogenitet står sterkt i norsk rett, både når det gjelder den norsk lovgivningen og i forhold til lovgivningen i EU på de områdene som er sentrale for Norge. Av den grunn var Fellesaksjon en viktig kilde for innføringen av strl. § 60a i lovverket. Bestemmelsene i Fellesaksjonen tjener derfor som en tolkningsfaktor for forståelsen av strl. § 60a.

For det andre fryktet departementet for at Norge ville bli brukt som en base for de kriminelle organisasjonene, hvis ikke lovverket her samsvarte med EUs lovverk. Det ville blitt lettere for de kriminelle nettverkene å etablere seg i Norge og drive sin virksomhet herifra. Det kunne fått to uheldige konsekvenser. For det første kunne det ha ført til økt kriminalitet i Norge. Og for det andre ville det ha vært å gi de kriminelle nettverkene en form for aksept i Norge ved ikke å kriminalisere organisert virksomhet.

Til slutt ønsket departementet å føre en lovgivning i tråd med Fellesaksjonen av samarbeidsgrunner. Hvis ikke Norge uformelt sluttet seg til Fellesaksjonen og

---

er konvensjonen mellom alle medlemslandene i EU, unntatt Storbritannia og Irland, med hovedformål å skape et område uten grensekontroll og et samarbeid mellom medlemslandene på politi- og justissaker (EUs tredje pilar).

kriminaliserte organisert kriminalitet, ville det for fremtiden kunne vanskeliggjøre et samarbeid med de andre europeiske landene på stafterettens og straffeprosessens områder.

Begrunnelsene Justisdepartementet gav for å uformelt tillegge Fellesaksjonen vekt, viser at hensynet til rettshomogenitet og lojalitetsplikten ovenfor EU stod sentralt i utformingen av strl. § 60a.

2.3 FNs konvensjon mot grenseoverskridende kriminalitet

Den neste internasjonale kilden som har stått sentralt for utformingen av strl. § 60a er FN-konvensjonen mot grenseoverskridende kriminalitet. Konvensjonen pålegger statene blant annet å kriminalisere det å inngå forbund om å begå alvorlige straffbare handlinger som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe.²⁴

Norge undertegnet 13. desember 2000 konvensjonene ”United Nations Convention Against Transnational Organized Crime” med dennes tre protokoller om henholdsvis menneskehandel, menneskesmugling og ulovlig befatning med våpen. Denne konvensjonen ble undertegnet i Palermo i Spania. Av den grunn blir den kalt Palermo-konvensjonen, og jeg vil i det videre omtale konvensjonen som det.

Norge har undertegnet Palermo-konvensjonen, og er av den grunn folkerettslig forpliktet av den. For å oppfylle våre folkerettslige forpliktelser i henhold til konvensjonen, var det nødvendig for å foreta en endring i det norske lovverket. På bakgrunn av dette ble blant annet strl. § 60a innført. I tillegg til at vi er formelt bundet av denne konvensjonen, var begrunnelsen for at Norge skulle ha en lovgivning i tråd med Palermo-konvensjonen, likelydende med begrunnelsen for at Norge uformelt rettet seg etter Fellesaksjonen.²⁵

I dette kapittelet har vi sett at bakgrunnen for innføringen av strl. § 60a i lovverket, ble for det første begrunnet i at Norge ønsket å bidra til en effektiv bekjempelse av organisert

---

²⁴FNs konvensjon mot grenseoverskridende kriminalitet art. 5

²⁵ Forarbeidene til strl. § 60a s.8.

kriminalitet. Dette fordi det som kjennetegner denne typen kriminalitet, gjør den mer samfunnskadelig, og av den grunn mer straffverdig enn ”vanlig” kriminalitet.

Og for det andre så bidrar innføringen av strl. § 60a til at Norge er samstemt både med EU og verdenssamfunnet holdning til organisert kriminalitet. Dette viser at strl. § 60a er et resultat av ønske om rettshomogenitet på området organisert kriminalitet.

Fordi Fellesaksjonen og Palermo-konvensjoen stod sentralt i utformingen av strl. § 60a, vil de tjene som tolkningsfaktorer for å fastslå bestemmelsens anvendelsesområde.

3 Rettstillstanden før innføringen av straffeloven § 60a

Før innføringen av strl. § 60a fantes det ingen generell bestemmelse i lovverket som regulerte straffen for organisert kriminalitet. Organisert kriminalitet er ikke et nytt fenomen, det har eksistert i lang tid.²⁶ Virksomheten ble betraktet som like alvorlig og skadelig for samfunnet før innføringen av strl. § 60a. Den rettslige problemstillingen for denne delen av avhandlingen er: Hvordan fikk det forhold at en straffbar handling var ledd i organisert kriminalitet betydning for straffeutmålingen før innføringen av strl. § 60a?

I avhandlingens punkt 3.1 vil jeg se på om det fantes noen bestemmelser i lovverket som inneholdt regler om straffbare handlinger som ledd i organisert kriminalitet. Og i punkt 3.2 vil jeg se på hvordan dette forholdet ble behandlet i rettspraksis.

3.1 Straffeloven og særlovgivningen

Før innføringen av strl. § 60a fantes det ingen bestemmelser i straffeloven som uttrykkelig nevnte organisert kriminalitet som et straffskjerpende moment. Men det fantes og finnes fortsatt noen bestemmelser i straffeloven som regulerer straffen for enkelte nærmere angitte forbrytelser, som er begått i tilknytning til organisert kriminalitet.

Et eksemplet på dette er strl. § 132a, om motarbeiding av rettsvesenet. Bestemmelsen hever ved særdeles skjerpende omstendigheter strafferammen fra fengsel inntil 5 år til fengsel inntil 10 år jfr. fjerde ledd.

Ved avgjørelsen om det foreligger slike omstendigheter, skal det blant annet legges vekt på om overtredelsen er begått ”.... av flere i fellesskap eller har et systematisk eller organisert

---

²⁶ Larsson, (2004) s. 33.

preg” jfr. fjerde ledd tredje punktum. Ut fra ordlyden til strl. § 132a kan det ikke leses at organisert kriminalitet er et forhold som tilsier at det forligger en særdeles skjerpende omstendighet ved handlingen. Men i henhold til bestemmelsens forarbeider er bakgrunnen for at det var disse momentene som ble fremhevet av lovgiver: *”At bruk av vold og trusler for å påvirke rettspleien eller som represalier mot de som har deltatt i en sak er særlig utbredt i organiserte kriminelle miljøer.”*²⁷

Dette innebærer at hvis det er en organisert kriminell gruppe som motarbeider rettsvesenet, så er dette en særdeles skjerpende omstendighet som fører til at strafferammen forhøyes til inntil 10 år. Dette fremkommer ikke av bestemmelsens ordlyd, men av forarbeidene til bestemmelsen.

Et annet eksempel fra straffeloven er § 232 som er en straffskjerpelsesbestemmelse for særlig grove legemskrenkelser. Lovteksten angir straffskjerpende forhold som innebærer en heving av strafferammene i strl. §§ 228 til 231. Det fremkommer av § 232 tredje punktum at det ved avgjørelsen av om det foreligger særdeles skjerpende omstendigheter skal det blant annet legges vekt på om handlinger *” er begått av flere i fellesskap.”*

Det følger ikke av ordlyden til strl. § 232 at organisert kriminalitet er et straffskjerpende forhold. I følge forarbeidene siktes det her til gruppevold og den mer eller mindre organiserte voldsutøvelsen som skjer i form av ungdomsoppgjør i gjenger.²⁸

Dette innebærer at hvis en mer eller mindre organisert gruppe utøver særlig grove legemskrenkelser, så er det et straffskjerpende forhold som innebærer en heving av strafferammene.

I de ovenfor nevnte eksemplene angir bestemmelsene konkrete straffskjerpende forhold. Men det finnes også bestemmelser i straffeloven hvor lovteksten angir straffskjerpende momenter som må tolkes av domstolene fordi de er vide. Et eksempel på dette er et

---

²⁷ Ot.prp. nr. 40 (1999-2000) s. 89.

²⁸ Ot.prp. nr. 79 (1988-1989) s. 47.

straffskjerpende moment som finnes i strl. § 162 (narkotikabestemmelsen) annet ledd, tredje alt. *”overtredelsens karakter”* hvor strafferammen er fengsel inntil 10 år.

Rettspraksis som omhandler strl. § 162 før innføringen av strl. § 60a viser at hvis et narkotikalovbrudd er utført som ledd i organisert kriminalitet så har domstolene vektlagt dette under momentet *”overtredelsens karakter..* Og av den grunn har det forhold at en straffbar handling er ledd i organisert kriminalitet vært straffskjerpende. I strl. § 162 tredje ledd heves strafferammen for narkotikalovbrudd til fengsel inntil 21 år, hvis det er tale om et meget betydelig kvantum og det foreligger særdeles skjerpende omstendigheter. Fra forarbeidene²⁹ til strl. § 162 fremkommer det at dette straffealternativet primært tar sikte på tilfeller hvor man skulle *”komme over en av de virkelig store bakmenn bak narkotikaomsetningen.”* Dette viser at lovgiver før innføringen av strl. § 60a ønsket å skjerpe straffen for bakmenn bak narkotikaomsetningen.

Disse eksemplene fra straffeloven viser at det ikke finnes bestemmelser som hever straffen for organisert kriminalitet som sådan. Men at det gjennom rettspraksis og de enkelte bestemmelsenes forarbeider har vært mulighet for å skjerpe straffen for noen typer lovbrudd når disse er begått i tilknytning til organisert kriminalitet.

Det finnes heller ingen bestemmelser i særlovgivningen som uttrykkelig nevner organisert kriminalitet som et straffskjerpende moment.

Men utlendingsloven av 24. juni 1988 nr. 64 § 47 fjerde ledd, retter seg imidlertid mot den som i *”vinnings hensikt driver organisert virksomhet med sikte på å hjelpe utlendinger til ulovelig å reise inn i riket eller til annen stat.”* I disse tilfellene er strafferammen bøter eller fengsel inntil 6 år. Til sammenligning, hvis virksomheten ikke er organisert er strafferammen bøter eller fengsel inntil 3 år jfr. tredje ledd. Denne bestemmelsen viser at strafferammen heves ved tilfeller av organisert virksomhet.

Opprinnelig var strafferammen i denne bestemmelsen 2 års fengsel. Men den ble hevet i 1997 til 6 års fengsel. Bakgrunnen for endringen var at lovgiver *”ikke fant strafferammen*

---

²⁹ Ot.prp. nr. 23 (1983-1984) s. 29.

tilstrekkelig nok i forhold til bakmenn og andre som utøver alvorlig former for eller omfattende menneskesmugling.”³⁰

Heving av strafferammene i særlovgivningen har i enkelte tilfeller vært motivert av fremveksten av organisert kriminalitet. Organisert kriminalitet har ikke vært et straffskjerpene moment inntatt i bestemmelsen. Men i forarbeidene til de respektive bestemmelsene har lovgiver forutsatt at organisert kriminell virksomhet, skal være et moment ved vurderingen av om strafferammen skal forhøyes. Organisert kriminalitet er da et moment i avgjørelsen av lovbruddets grovhet. Eller et moment i avgjørelsen av om det foreligger særdeles skjerpene omstendigheter.

Alkoholloven av 2. juni 1989 nr. 27 § 10-1 tredje ledd er et eksempel på dette.

Strafferammen for brudd på denne bestemmelsen ble hevet fra 2 til 6 års fengsel i 1991, når saken gjelder *”et meget betydelig kvantum alkoholholdig drikke.”*

Justiskomiteen uttalte i denne forbindelse: *”Det vises til at det har vært en rekke store saker om smugling av sprit og produksjon av hjemmebrent. Det dreier seg om velorganisert kriminalitet med betydelig profitt. Den ulovlige innsmuglingen og omsetningen av alkohol står ofte i forbindelse med annen alvorlig kriminell virksomhet.”*³¹

Videre ble det foretatt en endring i våpenloven av 9. juni 1961 nr. 1 § 33. Strafferammen ble i 1998 hevet fra bøter eller fengsel i 3 måneder til bøter eller fengsel i 4 år. Det fremgår av forarbeidene til bestemmelsen at endringen først og fremst tok sikte på å ramme den *”profesjonelle og organiserte ulovlige innførsel og omsetning av skytevåpen.”*³²

Til sist er endringen i strafferammen i tolloven av 10. juni 1996 nr. 5 et eksempel på at motivet for heving av strafferammen har vært organisert kriminalitet. Denne lovs § 66 ble hevet fra 2 til 6 års fengsel for grove overtredelser av bestemmelsene §§ 61 til 65 i 2003. I forarbeidene til tolloven § 66 vises det til de ovenfor nevnte bestemmelsenes forarbeider og begrunnelsen for hevingen av strafferammen er den samme som gjør seg gjeldende her.

---

³⁰ Ot.prp. nr. 38 (1995-1996) s. 35.

³¹ O.nr. 25. (1990-1991) s. 7.

³² Ot.prp. nr.74 (1996-1997) s. 28.

Disse eksemplene viser at det ikke finnes regler i bestemmelsene i særlovgivningen som skjerper straffen for organisert kriminalitet. Men det finnes regler i de respektive bestemmelsenes forarbeider som sier at organisert kriminalitet er et forhold som skal tillegges vekt i avgjørelsen av om lovbruddet er grovt, eller det foreligger særdeles skjerpende omstendigheter.

Konklusjonen blir derfor at de ovenfor nevnte eksempler fra straffeloven og spesiallovgivningen viser at det ikke var noen bestemmelser i lovverket som rammet organisert kriminalitet som sådan før innføringen av strl. § 60a. Men at organisert kriminalitet er et moment ved vurderingen av om det foreligger straffskjerpende forhold og et moment ved ordinær straffutmåling.

3.2 Rettspraksis

Selv om det ikke forelå noen bestemmelser som rammet organisert kriminalitet som sådan før innføringen av strl. § 60a. Var det allikevel et ønske fra lovgiver om at straffen skulle skjerpes i de tilfeller hvor en straffbar handling var ledd i organisert kriminalitet. Ved bruk av eksempler fra rettspraksis, vil jeg i dette punkt belyse om organisert kriminalitet faktisk var et straffskjerpende forhold før innføringen av strl. §60a.

I Rt.1995 s. 516 hadde fire menn medvirket på forskjellige måter til innførsel av 1,421 kg kokain til Norge. Høyesterett uttalte at i tillegg til kvantumet hadde ”*de domfelte deltatt i alvorlig organisert narkotika kriminalitet. Hvor motivet for alle var økonomisk vinning.* Videre uttaler retten: ”*Det er uten videre klart at det i denne sak må idømmes strenge straffer.*”

Denne uttalelsen viser at selv om narkotikakvantumet var stort, fant domstolen det ytterligere straffskjerpende at narkotika kriminaliteten var organisert. Av den grunn var det forhold at den straffbare handlingen var ledd i organisert kriminalitet et forhold som fikk betydning for straffen i dette tilfellet.

I Rt.1998 s. 1673 var en person tiltalt for medvirkning til salg av narkotika, heleri, ulovlig oppbevaring av sprit og ulovlig besittelse av skytevåpen. Videre hadde tiltalte deltatt i organisert kriminalitet som dreiet seg om å selge stjalne biler til Estland

Førstvoterende uttalte: *”Jeg betrakter denne virksomheten som et meget alvorlig forhold. Det er tale om organisert kriminalitet med sikte på å tjene store penger. Opplegger var spesielt ondartet fordi det inngikk som ledd i finansieringen av sprit som skulle innføres ulovelig til Norge.”*

Videre slår førstvoterende fast: *”Denne form for kriminell virksomhet ved tyveri av kostbare biler i vestlige land for salg i tidligere østblokkland hvor bilene vanskelig lar seg oppspore, griper om seg internasjonalt. Selv om omfanget ikke er like stort i Norge, er det tiltakende, og jeg ser det som nødvendig å bekjempe denne form for organisert kriminalitet med en streng straffutmålings praksis”*

Tiltalte ble funnet skyldig og straffen ble satt til 5 år og 6 måneders ubetinget fengsel. Denne saken viser at domstolen skjerpet straffen for det forhold at de straffbare handlingene var ledd i organisert kriminalitet. Retten fremhever at det var den organiserte kriminalitetens formål og dens internasjonale aspekt som forhøyet straffverdigheten av disse handlingene.

I Rt. 1999 s. 5 hadde tiltalte overtrådt strl. § 162 ved å medvirke til innførsel av 13 kg hasj til Norge. Høyesterett uttalte her:

”Som et skjerpende moment legger jeg vekt på at vi står overfor en kriminell virksomhet som tydelig har vært godt organisert i flere land, og som domfelte ytet sine tjenester overfor. Videre uttales det: ”I alvorlige narkotikasaker veier de allmennpreventive hensyn tungt. Jeg viser her spesielt til lagmannsrettens uttalelse at smuglertrafikk med organisert medvirkning fra Øst-Europa nå er et alvorlig problem i kraftig vekst.”

Tiltalte ble i denne saken idømt ubetinget fengsel i 3 år og 6 måneder for medvirkning til innførsel av narkotika.

Også i denne sak var det forhold at den straffbare handlingen var ledd i organisert kriminalitet et straffskjerpende forhold. Retten påpeker at det som forhøyet straffverdigheten ved organiseringen, var narkotika virksomhetens internasjonale aspekt.

I en sak fra Oslo tingrett³³ hvor flere personer var tiltalt for menneskehandel, var den straffbare handlingen begått før innføringen av strl. § 60a. På bakgrunn av forbudet om at ingen lover kan gis tilbakevirkende kraft jfr. Grunnloven³⁴ § 97 og strl. § 3 kunne derfor ikke strl. § 60a anvendes direkte på forholdet.

Men retten uttaler her: ” *Det er spesielt skjerpende at forbrytelsen er gjort som et ledd i organisert kriminalitet. Dette utgjør et særegent trusselbilde. Videre uttalte de: Dette momentet må tillegges betydelig vekt. Det vises til at straffeloven i 2003 fikk en spesiell bestemmelse om dette. Men momentet har selvstendig betydning for forbrytelser begått før.* ”

Dette viser for det først at det forhold at den straffbare handlingen var utført som ledd i organisert kriminalitet var et straffskjerpende forhold. Og for det andre at dette forholdet ble tillagt betydelig vekt, i kraft av en lovendring på området.

Alle disse eksemplene fra rettspraksis viser at domstolene har skjerpet straffen for det forhold at den straffbare handlingen har vært ledd i organisert kriminalitet. Av den grunn var domstolene tro mot lovgiverviljen. I mangel av lovregel var organisert kriminalitet før innføringen av strl. § 60a et generelt straffeutmålingsmoment.

Videre viser rettspraksis fra før innføringen av strl. § 60a to tendenser. For det første at skjerpingen av straffen for organisert foregikk gradvis gjennom rettspraksis. Og for det andre at de lovbrudd hvor straffen oftest ble skjerpet på grunn av organisert kriminalitet var

---

³³ TOSLO-2005-184533

³⁴ Heretter Grl.

narkotikalovbrudd. Når det gjelder det sist nevnte er det vanskelig å si noe om dette skyldes at strl. § 162 selv åpner for å innfortolke organisert kriminalitet i det straffskjerpende momentet ” *overtredelsens karakter.* ” Eller om det er spesielle forhold ved denne type lovbrudd som forutsetter en organisering. Det er for eksempel en forutsetning for å drive med innførsel og omsetning av narkotika at man har kriminelle kontakter. En naturlig språklig forståelse av ordet ” *innførsel* ” er at man tar med seg noe fra et land inn i et annet, slik at man passerer en landegrense. Narkotikalovbrudd ble fremhevet som et satsingsområde av Fellesaksjonen³⁵ i 1998 nettopp fordi disse lovbruddene var spesielt grenseoverskridende. For de narkotikalovbrudd som er begått etter 1998 kan det tenkes at retten har tillagt Fellesaksjonens bestemmelser betydning.

I dette kapittelet har vi nå sett at før innføringen av strl. § 60a var det ønskelige fra lovegiversside å skjerpe straffen for organisert kriminalitet. Domstolene fulgte opp dette ønsket ved at de selv fortok en gradvis skjerping av forholdet gjennom rettspraksis. Strl. § 60 kan på bakgrunn av dette ses på som en naturlig følge av allerede gjeldende rettspraksis. Slik at rettspraksis her har gitt grunnlag for en ny rettsregel. Dette viser domstolenes rettsskapende virksomhet.

---

³⁵ Viser til behandlingen av dette under punkt 2.2

4 Straffeloven § 60a - plassering i straffeloven

Selv om rettspraksis fra før innføringen av strl. § 60a viste at domstolene selv foretok en straffskjerpning gjennom rettspraksis for det forhold at en straffbar handling var ledd i organisert kriminalitet, var skjerpningen etter departementets syn ikke tilstrekkelig nok. Det fremgår av Forarbeidene til strl. § 60a (s.50) at fordi skjerpningen i rettspraksis foregikk gradvis ville det ta for lang tid før den kom opp på et nivå som departementet ønsket. Av den grunn innførte lovgiver en generell straffskjerpingsregel (strl. § 60a) for straffbare handlinger utført som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe.

I denne delen av avhandlingen vil jeg se på hvor i straffeloven § 60a er plassert i 4.1. I 4.2 vil jeg behandle de hensyn som vektlegges ved fastsettelsen av straffen. Videre i 4.3 vil jeg behandle konsekvensen av at strl. § 60a får anvendelse. Og tilslutt i 4.4 vil jeg belyse skyldkravet i strl. § 60a.

4.1 Strl. § 60a – en generell sidestrafferamme

Strl. § 60a ble innført som et ledd i skjerpelsen av det strafferettslige vernet mot organisert kriminalitet og skal ramme straffbare handlinger som er ledd i en organisert kriminell virksomhet. Straffbare handlinger av en slik art kan ha en straffverdighet og en samfunnsskadelig virkning som ikke gjenspeiles i de ordinære strafferammer.³⁶

I henhold til Forarbeidene til strl. § 60a (s.50) stod lovgiver før innføringen av strl. § 60a overfor valget mellom å innføre en generell straffskjerpelsesregel for organisert kriminalitet, som en generell sidestrafferamme.³⁷ Eller å fastsette vide alminnelige

---

³⁶ Ot. prp. nr. 90. (2003-2004) pkt. 11.7.4.

³⁷ Sidestrafferamme er en fellesbetegnelse på generelle bestemmelser som innebærer at det i gitte tilfeller kan idømmes strengere straff enn det som er angitt i det enkelte straffebud.

strafferammer med sikte på å fange opp den organisert kriminaliteten i de straffebud hvor det særlig var behov for å skjerpe straffen. Konklusjonen ble å innføre en generell sidestrafferamme for forholdet organisert kriminell virksomhet. Begrunnelsen for å innføre en generell straffeskjerpingsregel var at dette ville sikre at straffen ble skjerpet der hvor det var behov for det. Dermed unngikk lovgiver risikoen for å utelate straffebud hvor straffen burde ha vært skjerpet. I tillegg fant lovgiver en generell straffeskjerpingsregel det mest riktige lovteknisk sett.

Strl. § 60a innført ved lov av 4. juli 2003 nr. 78, og trådte i kraft samme dag. Bestemmelsen er inntatt i straffelovens kapittel 5 som har overskriften ”Om betinget dom og grunner til at straffen kan settes ned eller forhøyes.” Bestemmelsene i dette kapittelet inneholder regler som innebærer at den normale strafferammen for et lovbrudd kan fravikes. Bestemmelsene i straffelovens kapittel 5 får dermed ikke anvendelse før et annet straffebud i straffelovens spesielle del eller i spesiallovgivningen er overtrådt. De blir av den grunn kalt aksessorier fordi de anvendes i tillegg til andre bestemmelser, de er med på å øke eller redusere straffen.

Strl. § 60a er en av de tre generelle bestemmelsene i kapittel 5 hvor det i gitte tilfeller kan idømmes strengere straff enn det som er angitt i det enkelte straffebud. De to andre bestemmelsene er strl. § 61 om gjentakelse og strl. § 62 om sammenstøt av lovbrudd. Alle tre bestemmelser er enten vedtatt eller vesentlig endret i 2003.³⁸

I tillegg til disse reglene om straffeskjerpning, inneholder straffeloven kapittel 5 også regler om at straffen kan settes ned. Strl. § 59 annet ledd er et eksempel på en generell bestemmelse i kapittel 5 hvor straffen kan settes ned under gitte tilfeller. Bestemmelsen inneholder regler for tilståelsesdom og lyder:

---

³⁸ Ot. prp. nr. 90 (2003-2004) pkt.11.7.1.

”Har siktede avgitt en uforbeholden tilståelse, skal retten ta dette i betraktning ved straffeutmålingen. Retten kan nedsette straffen under det for handlingen bestemte lavmål og til en mildere straff.”

Har tiltalte gitt en uforbeholden tilståelse³⁹ så skal retten ta hensyn til dette ved straffeutmålingen, og sette ned straffen for tiltalte. For eksempel hvis retten finner at tiltalte skulle vært ilagt en normal straff på 120 dagers ubetinget fengsel for salg av narkotika jfr. strl. § 162, så kan det tenkes at straffen blir fastsatt til 96 dagers ubetinget fengsel når strl. § 59 annet ledd kommer til anvendelse. Straffen reduseres fordi tiltalte har tilstått den straffbare handlingen. Tiltalte får av den grunn en ”strafferabatt.”

4.2 Hensyn som vektlegges ved fastsettelse av strafferammer

Hvilke strafferammer hvert enkelt straffebud har, henger sammen med det syn lovgiver har på hvilke hensyn som skal vektlegges ved fastsettelsen av strafferammene. Når lovgiver fastsetter strafferammene er det tre hensyn som tillegges vekt.⁴⁰ For det første, hensynet til lovovertrédelsens straffverdighet. I dette ligger det at straffverdigheten skal vurderes objektivt i forhold til hvor beskyttelsesverdig de interesser er som er krenket gjennom handlingen, og subjektivt i forhold til den bebreidelse som kan rettes mot gjerningspersonen. Det sentrale her er gjerningspersonens utviste skyld.

Det neste hensynet er forholdsmessigheten mellom de forskjellige lovovertrédelser. I dette ligger det at krenkelser av interesser som er strekt beskyttelsesverdig slik som liv og frihet, må ha en høyere strafferamme enn de krenkelser som ikke er like beskyttelsesverdig slik som for eksempel formueskrenkelser. Lovbrudd klassifiseres av den grunn etter alvorlighetsgrad. Et drap (strl. §233) har derfor i utgangspunktet en høyere strafferamme enn et ran (strl. § 267). I norsk rett begrunnes klassifiseringen med rettferdighetsbetraktninger og individual – og allmennpreventive hensyn.

---

³⁹ En uforbeholden tilståelse litt enkelt sagt er en tilståelse ”uten om og men” jfr. Hov (1990) s.315.

⁴⁰ Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) pkt.11.2.2.1

Det siste hensynet som tillegges vekt er at strafferammene må oppfattes som realistiske av omgivelsene. I dette ligger det at strafferammene bør fastsettes slik at de både virker avskrekkende på mulige gjerningspersoner, blir oppfattet som tilstrekkelig av de fornærmede, og kan tjene som veiledning for påtalemyndigheten og domstolene ved ilegging av reaksjon.

Strafferammene for de ulike lovbrudd er utformet av lovgiver på bakgrunn av disse betraktninger og hensyn. Dette gjelder både for de alminnelige – og de generelle sidestrafferammene.

4.3 Konsekvensen av at strl. § 60a får anvendelse (strafferammen)

Strl. § 60a er en fakultativ bestemmelse. Den åpner adgangen til å skjerpe straffen for organisert kriminalitet men den pålegger ingen plikt.⁴¹ Dermed har lovgiver latt det være opptil domstolenes skjønn å avgjøre strl. § 60a sitt anvendelsesområde.

Konsekvensen av at strl. § 60a kommer til anvendelse er at maksimumsstraffen i straffebudet forhøyes til det dobbelte, men likevel ikke med mer enn 5 års fengsel.

Som et eksempel på dette kan strl. § 268, ransbestemmelsen nevnes. Strafferammen for et vanlig ran er fengsel inntil 5 år. Hvis ranet er utøvet som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe, vil strafferammen øke til dobbelte i medhold av strl. § 60a. I dette tilfellet innebærer det at den øvre strafferammen for ranet blir 10 års fengsel.

At straffen i straffebudet maksimum kan heves med 5 års fengsel etter strl. § 60a, får først betydning når strafferammen i straffebudet er høyere enn 5 års fengsel. Et straffebud som kan eksemplifisere dette er drapsbestemmelsen i strl. § 233. Den nedre grensen for strafferammen her er 6 års fengsel og den øvre er fengsel i 15 år jfr. strl. § 17 første ledd bokstav a. Dersom drapet er utøvet som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe vil den øvre strafferammen heves til fengsel i 20 år jfr. strl. § 60a. Men den nedre

---

⁴¹ Forarbeidene til strl. § 60a. s. 93.

grensen for strafferammen vil fortsatt være fengsel i 6 år, da strl. § 60a kun forhøyer maksimumsstraffen.

4.4 Skyldkravet

Skyldkravet for bestemmelsen er forsett jfr. strl. § 40. Dette innebærer at forsette må dekke den straffskjerpende omstendighet at handlingen er begått som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe. Fordi forsettet må dekke denne omstendighet hører dette spørsmålet til under skyldspørsmålet.

I Rt. 2006 s. 111 (premiss 35) uttaler førstvoterende følgende om behandlingen av strl. § 60a: *"Jeg nevner at det etter min mening er korrekt når spørsmålet om anvendelse av straffeloven § 60 er behandlet som en del av skyldspørsmålet og derfor forelagt lagretten. Bestemmelsen skjerper straffen når bestemte angitte omstendigheter foreligger, og anvendelse av slike bestemmelser anses tradisjonelt å høre til skyldspørsmålet."*

Dette standpunktet ble fulgt opp i Rt. 2006 s. 120 (premiss 42). I denne saken var det blant annet, anket over lovanvendelsen av strl. § 60a. I lagmannsretten hadde behandlingen av strl. § 60a blitt foretatt under straffespørsmålet. Anken førte frem, og førstvoterende uttaler: *"I Høgsteretts kjennelse av 7. februar 2006 i sak HR-2006-00222-A, er det lagt til grunn at bruken av straffelova § 60a høyrer under skuldspørsmålet. Eg er enig i denne avgjerda, som eg då nøyer med å vise til. Domfellinga etter § 60a i vår sak må derfor opphevast"*

Dette viser at det er slått fast i rettspraksis at anvendelse av strl. § 60a hører til skyldsspørsmålet.

I dette kapittelet har vi sett at strl. § 60a ble inntatt i straffeloven kapittel 5 som en generell straffskjerpingsregel. Strafferammen i strl. § 60a er fastsatt på bakgrunn av de samme hensyn som vektlegges ved fastsettelsen av de alminnelige strafferammer. Når strl. § 60a kommer til anvendelse kan maksimum straffen i det overtrådte straffebud forhøyes til det dobbelte. Men ikke med mer enn 5 års fengsel.

5 Anvendelses område for strl. § 60a

I de forgående kapitlene har jeg sett på bakgrunnen for innføringen av strl. § 60, rettstillstanden før innføringen av bestemmelsen og bestemmelsens plassering i lovverket. Tema for dette kapitlet er anvendelsesområde for strl. § 60a, den gjeldende rett.

Utgangspunktet for en lovtolking er en naturlig språklig forståelse av lovteksten. Strl. § 60a første ledd lyder:

”Dersom en straffbar handling er utøvet som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe, forhøyes maksimumsstraffen til det dobbelte, men likevel ikke med mer enn 5 års fengsel.”

Det fremkommer av ordlyden i strl. § 60a at det oppstilles tre vilkår. For det første må det foreligge en *”straffbar handling”*, videre må den straffbare handlingen være utøvet av en *”organisert kriminell gruppe”* og til slutt må den straffbare handlingen være *”utøvet som ledd i virksomheten”* til den organiserte kriminelle gruppen. Disse vilkårene er kumulative, det vil si at alle vilkårene må være oppfylt for at bestemmelsen skal komme til anvendelse.

Ordlyden i strl. § 60a angir bestemmelsens anvendelsesområde, men ordlyden avklarer ikke alle tvilsspørsmål. Av den grunn vil foruten bestemmelsens ordlyd, forarbeider og rettspraksis være relevante rettskildefaktorer som må trekkes inn for å fastslå anvendelsesområde for strl. § 60a.

I utforming av straffebudet i § 60a var Palermo-konvensjonen og EUs Fellesaksjon sentrale kilder.⁴² Disse internasjonale dokumentene vil være relevante for forståelsen av strl. § 60a.

Jeg vil i det følgende gå igjennom vilkårene i strl. § 60a, å belyse hva som er gjeldende rett.

---

⁴² Viser her til behandlingen av dette i punkt 2.2 og 2.3.

5.1 Straffbar handling

Det første vilkåret strl. § 60a oppstiller at det må foreligge en ”*straffbar handling*”. En straffbar handling er en handling som er beskrevet i et straffebud. Det vil si en handling som er belagt med straff jfr. strl. § 15. Bestemmelsen omfatter som tidligere bemerkt overtredelse av straffebud både i straffeloven og særlovgivningen.

Bestemmelsen får ikke anvendelse på hvilken som helst straffbar handling. For i strl. § 60a annet ledd, ligger det en begrensning, jfr. ”*kan straffes med fengsel i minst 3 år.*” Dette innebærer at den straffbare handlingen som er begått må være en handling som kan straffes med fengsel i minst 3 år. Utenfor bestemmelsens anvendelsesområde faller de straffbare handlinger som er belagt med for eksempel bøter og samfunnsstraff jfr. strl. § 15 og videre lovbrudd som straffes med fengsel inntil 3 år.

I henhold til bestemmelsens forarbeider så ønsket lovgiver å begrense strl. § 60a til mer alvorlig kriminalitet. Dette er også i tråd med Palermo-konvensjonen art. 2 litra a som inneholder begrepet ”*serious crime.*” Begrepet er definert i art. 2 litra b og lyder:

””*Serious crime*” shall mean conduct constituting an offence punishable by a maximum deprivation of liberty of at least four years or a more serious penalty”

Art 2 litra b i Palermo- konvensjonen er sammenlignbar med strl. § 60a. Forskjellen mellom bestemmelsene er at det etter art. 2 litra b kreves at den straffbare handlingen kan straffes med fengsel i minst 4 år, mens strl. § 60a opererer med en 3 års grense. På dette området kan det synes som om den norske bestemmelsen rammer videre enn det konvensjonsbestemmelsen gjør.

Utover at lovgiver ønsket å begrense strl. § 60a til mer alvorlig kriminalitet, fremkommer det ikke av Forarbeidene til strl. § 60a noen videre begrunnelse for at grensen ble satt til 3 års fengsel.

Men det må antas at det er flere grunner til at strl. § 60a bare kommer til anvendelse på

straffbare handlinger som kan straffes med mer enn 3 års fengsel.⁴³ For det første rammer bestemmelsen det forhold at det er en organisert kriminell gruppe som står bak den straffbare handlinger. Organisert kriminalitet behandles synonymt med alvorlig kriminalitet bl.a. fordi det er nøye planlagte, veloverveide og profittmotiverte handlinger som utføres.⁴⁴ På bakgrunn av det som kjenner seg organisert kriminalitet, kan det være naturlig å anta at det er mindre tenkelig at handlinger med en strafferamme lavere enn 3 års fengsel vil bli begått i organiserte former.

Videre må begrensingen i strl. § 60a annet ledd ses i lys av at det til strafferammene er knyttet en rekke materielle og prosessuelle rettsvirkninger. Selv om de prosessuelle rettsvirkningene av strl. § 60a faller utenfor avhandlingen, må det her nevnes at de prosessuelle virkningen av strl. § 60a kan tjene som en forklaring på hvorfor det er inntatt en begrensing i bestemmelsens anvendelsesområde.

Mange tvangsmidler⁴⁵ er gjort betinget av at saken gjelder et lovbrudd som kan føre til en fengselsstraff av en viss lengde. Det samme gjelder for ekstraordinære etterforskningsmetoder.⁴⁶ Både tvangsmidlene og de ekstraordinære etterforskningsmetodene er inngripende midler. Inngrepen bør derfor stå i forhold til handlingens straffverdighet. Det som påvirker lovbruddets alvor er først og fremst lovbruddets objektive grovhet og gjerningspersonens skyld. Konsekvensen av at strl. § 60a kommer til anvendelse, er at den opprinnelige strafferammen i det overtrådte straffebudet,

---

⁴³ En problemstilling som oppstår i forhold til 3 års kravet er konkurrenstilfeller hvor det foreligger flere straffbare handlinger som hver for seg ikke har en strafferamme på inntil 3 års fengsel. Denne problemstillingen vil bli behandlet i punkt 6.2, og er av den grunn ikke kommentert her.

⁴⁴ Se punkt 2.1

⁴⁵ Under etterforskningen har påtalemyndigheten adgang til å iverksette visse tvangstiltak overfor mistenkte. Dette kalles tvangsmidler. Eksempler på dette er pågrepelse, varetektsfengsling, ransaking osv. Dette innebærer inngrep i den frihet de enkelte borgere ellers har. Tvangsmidlene må ha hjemmel i lov pga legalitetsprinsippet. Men tvangsmidlene har ikke noe straffformål, de benyttes kun i etterforskningens øyemed, det er derfor ikke nødvendig at det ilegges dom etter Grl. § 96. Hov (1999) s.48

⁴⁶ Det er vanskelig å gi en kort definisjon av hva ekstraordinære etterforskningsmetoder er. Men det dreier seg om en etterforskning som foregår i det skjulte uten at den mistenkte vet det. Provokasjon, infiltrasjon, teknisk sporing, telefonkontroll og romavlytting betegnes ofte som ekstraordinære etterforskningsmetoder.

heves med fengsel inntil 5 år. Selv om lovbruddet i seg selv ikke er så alvorlig, så kan lovbruddet ved anvendelse av strl. § 60a få en strafferamme på linje med et lovbrudd som klassifiseres som alvorlig. Dette kan medføre at det åpnes for bruk av tvangsmidler og ekstraordinære etterforskningsmetoder, som egentlig var ment på lovbrudd som i utgangspunktet er klassifisert som mer alvorlig. En begrensning inntatt i loven slik som i strl. § 60a, sikrer dermed at etterforskningsinnsatsen og bruken av tvangsmidlene står i forhold til handlingens straffverdighet.

Samtidig som begrensingen sikrer uforholdsmessige inngrep kan den kanskje også begrunnes i et ressurshensyn. Med dette siktes det til at tvangsmidlene og de ekstraordinære etterforskningsmetodene er ressurskrevende midler sett fra politiets og samfunnets side. Det kan av den grunn tenkes at det er lite samfunnstjenelig å iverksette disse midlene på kriminalitet som er ansett som mindre alvorlig.

Vilkåret ”*straffbar handling*” i strl. § 60a omfatter straffbare handlinger både i straffeloven og særlovgivningen. Den straffbare handlingen må være av alvorlig karakter, det vil si en handling som kan straffes med fengsel i minst 3 år. Begrensingen inntatt i loven kan begrunnes i at den skal sikre at inngrepene er rettferdig og adekvate. I tillegg kan den begrunnes i et ressurshensyn.

5.2 Utøvet som ledd i virksomheten

Som det fremgår av ordlyden i strl. § 60a, er det andre vilkåret som oppstilles i bestemmelsen at den straffbare handlingen må være ”*utøvet som ledd i virksomheten*” til en organisert kriminell gruppe.

Ut fra en naturlig språklig forståelse kan virksomhet forklares som aktiviteter som utføres for å nå på forhånd bestemte mål. Utøvet som ledd, kan forstås som noe er utført i sammenheng. Ordlyden gir av den grunn en viss forståelse av vilkåret.

Det fremkommer av Forarbeidene til strl. § 60a (s.94) at det her oppstilles et krav om tilknytning. Tilknytning får betydning i forhold til to av vilkårene i strl. § 60a. For det

første har det betydning for det her omtalte vilkåret. Og for det andre er tilknytning et moment som skal vektlegges under vurderingen av om det foreligger en *”organisert gruppe”*.⁴⁷

At det i vilkåret *”utøvet som ledd i virksomheten”* oppstilles et krav om tilknytning fremgår også av rettspraksis. I Rt. 2006 s.111 (premiss 34) uttaler førstvoterende: *”Vilkåret om at handlingen er ”utøvet som ledd” i gruppens virksomhet innebærer at handlingen må ha en direkte tilknytning til organisasjonens virksomhet.”* Det fremgår av uttalelsen fra retten, at den straffbare handlingen må ha en direkte tilknytning til den organiserte kriminelle gruppens virksomhet. Det må kunne bevises at det for eksempel er den organiserte kriminelle gruppen X som står bak den straffbare handlingen Y. Selv om retten vet at det eksisterer en organisert kriminell gruppe X som har drevet med straffbare handlinger Z før, så er det ikke dermed sagt at den straffbare handlingen Y er utført i regi av gruppe X.

En dom fra Oslo tingrett⁴⁸ belyser dette eksempelet. I denne saken (Munch-saken) var flere tiltalt for grovt ran, jfr. strl. § 268 jfr. strl. § 60a. Retten bemerker: *”Straffeloven § 60a kommer dessuten bare til anvendelse dersom ranet av Munchmuseet skjedde som ledd i virksomheten i til en slik gruppe. Godt planlagte enkeltoperasjoner som ikke skjer innefor rammen av en organisert kriminell gruppe faller utenfor bestemmelsen.”*

Kort fortalt så hevdet aktor i denne saken at tre av de tiltalte tilhørte Tveitamiljøet, fordi alle de tre var venner av personer som tilhørte dette miljøet. Disse vennene var alle tidligere dømt for ran eller lignede. Retten uttaler i forhold til vilkåret *”utøvet som ledd i virksomheten”* at: *”Selv om man legger til grunn at Tveitamiljøet er en organisert kriminell gruppe, så finner retten det uansett ikke bevist at Munchranet ble utført som ledd i Tveitamiljøets virksomhet.”* Videre uttales det: *”Hvem som bestilte ranet, og hva som var motivet, er imidlertid langt fra godt nok belyst til at retten kan fastslå om ranet var ledd i noen gruppes virksomhet. På denne bakgrunn kan verken B, C eller D domfelles for overtredelse av straffeloven § 60a.”*

---

⁴⁷ Jeg kommer tilbake til dette under punkt 5.3.1.2

⁴⁸ TOSLO-2005-184533

På bakgrunn av uttalelsen fra retten må vilkåret *"utøvet som ledd i virksomheten,"* forstås slik at det i dette vilkåret ligger et absolutt krav om at den straffbare handlingen må ha en direkte tilknytning til den organiserte kriminelle gruppens virksomhet. Foreligger det ikke en slik direkte tilknytning, kommer ikke strl. § 60a til anvendelse.

Fordi det kreves av vilkåret at det er en direkte tilknytning mellom den straffbare handlingen og den organiserte kriminelle gruppen, utelukker dette at en enkelt aktør som opererer på egenhånd uten gruppen rammes av strl. § 60a. Dette sikrer for det første at den personen som operer på egenhånd, blir dømt ut fra den selvstendige handlingen han da bedriver. Dette kan belyses med et eksempel fra Forarbeidene til strl. § 60a (s.95): *"Det vil ikke kunne ilegges noen høyere straff for promillekjøring på "fritiden", selv om gjerningspersonen er en aktiv deltaker i et kriminelt nettverk av spritsmuglere ellers".* Og for det andre så sikrer det at ikke hele gruppen blir straffet hvis en enkelt aktør bestemmer seg for å begå et lovbrudd mot gruppens vilje uten at gruppen vet om det.

Kravet om direkte tilknytning kan av den grunn begrunnes i rettsikkerheten. Fordi strl. § 60a skal ramme virksomheten til organiserte kriminelle grupper er det i dette vilkåret er lagt inn en sikkerhetsventil, slik at ikke enkeltstående aktører som ikke handler på vegne av gruppen, rammes av bestemmelsen.

Av den grunn må det slutes at det ikke er tilstrekkelig for domfellelser etter strl. § 60a at handlingen er utøvet som ledd i organisert kriminalitet. Det må være bevist utover en enhver rimelig og fornuftig tvil at det dreier seg om straffbare handlinger som er utøvet som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe.

Selv om de faktiske omstendigheter ved handlingen er på det rene, vil det kunne by på problemer og knytte den straffbare handlingen til den organiserte kriminelle virksomheten. Det kan bli et vanskelig bevisstema. Det fremgår av Forarbeidene til strl. § 60a at det blir opp til rettspraksis å trekke grensene for når vilkåret er oppfylt. Det er derfor naturlig å anta at det om noen år, vil forligge mer rettspraksis i forhold til dette vilkåret.

I vilkåret *”utøvet som ledd i virksomheten”* oppstilles det et absolutt krav om at den straffbare handlingen må ha en direkte tilknytning til den organiserte kriminell gruppens virksomhet, for at strl. § 60a skal komme til anvendelse. Dette vilkåret kan begrunnes i rettssikkerheten.

5.3 Organisert kriminell gruppe

Det siste vilkåret som må være oppfylt for at strl. § 60a skal komme til anvendelse er at den straffbare handlingen må være utøvet som ledd i virksomheten til en *”organisert kriminell gruppe”*. Det forhold at det er en organisert kriminell gruppe som står bak den straffbare handlingen, er det som hever straffverdigheten av handlingen. Derfor er forståelse av begrepet sentralt for anvendelsen av strl. § 60a.

Definisjonen av organisert kriminell gruppe i strl. § 60a annet ledd lyder som følgende: *”En organisert gruppe på tre eller flere personer som har som et hovedformål å begå en handling som kan straffes med fengsel i minst 3 år, eller hvor en vesentlig del av virksomheten består i å begå slike handlinger.”*

For at det skal foreligge en organisert kriminell gruppe i strl. § 60a annet ledds forstand må det foreligge en organisert gruppe, som består av minst tre deltakere, og hovedformålet eller en vesentlig del av virksomhet til gruppen må være å begå en handling med en strafferamme på minimum 3 års fengsel.

Strl. § 60a annet ledd, gir med dette en veiledning på hva som ligger i begrepet *”organisert kriminelle gruppe.”* Men ordlyden avklarer ikke alle tvilsspørsmål, og begrepet lar seg vanskelig definere kort. Av den grunn oppstår det en rekke rettslige problemstillinger rundt begrepet *”organisert kriminell gruppe.”*

For hva skal til for at en gruppe kan sies å være organisert? Til hvilken tid må det foreligge tre deltakere? Hvordan kan man fastslå en organisert kriminell gruppens hovedformål? Og hva omfatter begrepet *”vesentlig del av virksomheten”*?

Disse spørsmålene vil jeg belyse under punkt 5.3.1, 5.3.2 og 5.3.3. I punkt 5.3.4 vil jeg oppsummere vilkåret *”organisert kriminell gruppe.”*

5.3.1 Organisert gruppe

Som det fremgår av i ordlyden i strl. § 60a, må det for at det skal forligge en organisert kriminell gruppe først foreligge en ”*organisert gruppe*.” Det er mange måter å organisere kriminell virksomhet på. Noen forbryternettverk har et stort antall medlemmer, med en relativt fast hierarkisk struktur og med forgreninger i mange land.⁴⁹ Andre igjen kan ha få deltakere og være langt løsere organisert. Det kan også være forbryternettverk som har hovedsakelig kriminell virksomhet som formål, og det kan være grupper som driver med en blandet virksomhet, noe lovlig og noe ulovlig. Den rettslige problemstillingen i forhold til dette vilkåret er: Når er en gruppe organisert i lovens forstand?

I Palermo - konvensjonen art. 2 litra a er uttrykket ”*organized criminal group*” definert som: “*A structured group of three or more persons, existing for a period of time and acting in concert with the aim of committing one or more serious crimes or offences established in accordance with this Convention, in order to obtain, directly or indirectly, a financial or other material benefit*”

Så lenge det norske straffebudet oppfyller Palermo-konvensjonens krav om å kriminalisere organisert kriminell virksomhet, så er vi ikke folkerettslig forpliktet til å benytte en tilsvarende definisjon.⁵⁰ Men av hensiktsmessighetsgrunner tok Jutisdepartementet utgangspunkt i definisjonen i konvensjonen da de utformet den norske straffebestemmelsen. Derfor bygger definisjonen i strl. § 60a på den som er inntatt i Palermo-konvensjonen artikkel 2 bokstav a. Men de er ikke fullt ut sammenfallende.

I Palermo- konvensjonens definisjon av en organisert kriminell gruppe ligger det et krav om at gruppen er strukturert jfr. ”*a structured group*” og et krav til gruppens varighet jfr. ”*existing for a periode of time*”

Videre i konvensjonen er ”*structured group*” definert i art. 2 litra c som ”*a group that is not randomly formed for the immediate commission of an offence and that does not need to have formally defined roles for its members, continuity of its membership or a developed*

---

⁴⁹ NOU:1997:15 s. 23-24.

⁵⁰ Forarbeidene til strl. § 60a s.29.

structure.” Ut fra en språklig forståelse av definisjonen, oppstilles det et krav til tilknytning og samhandlingen mellom medlemmene i gruppen.

For å kunne si at en gruppe er organisert må det foretas en helhetsvurdering i hvert enkelt tilfelle. I henhold til de ovenfor nevnte bestemmelsene i Palermo-konvensjonen er gruppens struktur, varighet og tilknytning relevante momenter i vurderingen av om det foreligger en organisert gruppe. Det fremkommer av Forarbeidene til strl. § 60a (s.29) at det er også disse momentene som skal vektlegges i avgjørelsen av om det foreligger en organisert gruppe etter strl. § 60a. Har gruppen struktur, eksistert i en viss tid og det er en tilknytning mellom medlemmene, taler dette for at gruppen er organisert. I den videre behandling vil jeg belyse disse momentene under punktene 5.3.1.1, 5.3.1.2 og 5.3.1.3.

5.3.1.1 Struktur

Gruppens struktur er et relevant moment i vurderingen av om det foreligger en organisert gruppe. Er gruppen strukturert så taler dette for at gruppen er organisert. Jeg vil i dette punktet belyse hva som ligger i dette momentet.

En naturlig språklig forståelse av ordet struktur er oppbygning, sammensetning og konstruksjon. Det følger av Forarbeidene til strl. § 60a (s. 29) at i vurderingen skal det vektlegges om gruppen har en viss organisatorisk eller hierarkisk struktur. Hvor det sentrale i vurderingen er om det foreligger en bestemt arbeidsfordeling og ansvarsfordeling mellom personene, slik at de har ulike roller i gruppen. Videre er det relevant om gruppen har et bestemt tilholdssted og om de møtes jevnlig. Det siste momentet som taler for at gruppen har en organisatorisk eller hierarkisk struktur er om gruppen har internasjonale forgreninger.

Det fremkommer av rettspraksis at det er de ovenfor nevnte momentene domstolene vektlegger i avgjørelsen av om det foreligger en organisert kriminell gruppe. Jeg vil i det videre belyse dette med eksempler.

I Rt.2006 s. 111 var to personer tiltalt for grov menneskehandel til prostitusjonsformål (trafficking) og de var i tillegg tiltalt etter strl. § 60a. Retten uttaler her i forhold til organisert kriminell gruppe: *"I følge lovforarbeidene må den ha "en viss struktur og varighet" og det vil være av betydningen om den har "en viss organisatorisk eller hierarkisk struktur" jf. proposisjonen side 96."* Videre refererer førstvoterende til lagmannsrettens domsbegrunnelse (premiss 37): *"Domfellelsen omfatter virksomhet fra august 2003 til oktober 2004, og gjelder ikke en enkelt operasjon, men organisering av seks unge kvinners uavhengige og gjentatte opphold og arbeid i Trondheim. Flere personer var involvert i virksomheten: En person stod for det vesentlige av kontraktene med potensielle nye prostituerte i Estland, A organiserte mottaket og oppholdet i Trondheim, en tredje betjente "sentralbordet" og formidlet kontakt med kundene, og B innlosjerte de seks kvinnene i sin leilighet, der de også i stor grad mottok kundene. Både A og B var engasjert i annonseringen av tjenestene. De involverte hadde stort sett de samme roller gjennom hele den periode virksomheten pågikk."*

Domstolen kom i denne sak til at vilkåret for organisert gruppe var klart oppfylt. Dette tilfellet viser at gruppen hadde en arbeidsfordelig lik en legal organisasjon. Ved at en person har stått for kontraktene, en har betjent sentralbordet osv. I tillegg ble de prostituerte hentet fra Estland, noe som viser at gruppen i denne sak hadde internasjonal forgreninger. På bakgrunn av uttalelsen fra retten må det slutes at arbeidsfordelingen og de ulike aktørers roller i gruppen er sentrale momenter i avgjørelsen av om det foreligger en organisert gruppe.

I en sak fra Borgarting lagmannsrett⁵¹ hvor to personer ble dømt til fengsel i 2 år og 6 måneder for skimming av norske minibanker, kom strl. § 60a til anvendelse. Retten uttaler i forhold til vilkåret *"organisert kriminell gruppe"*:

"Under gjennomføringen av skimmingen var det en arbeidsfordeling mellom de forskjellige personene ved at noen stod for montering og demontering av skimmingutstyr, mens andre holdt minibankene under oppsikt. Det har videre vært en arbeidsfordeling knyttet til

---

⁵¹ LB-2006-178648.

bearbeiding og lagring innhentet kortinformasjon, som er en oppgave som krever teknisk kyndighet og særskilt tilpasset datautstyr.”

Denne uttalelsen viser at retten har tillagt arbeidsfordelingen mellom personene og personenes kunnskap betydelig vekt i avgjørelsen av om det foreligger en organisert gruppe.

Videre kan NOKAS- dommen⁵² (tingretten) belyse hvordan domstolene har vektlagt momentet struktur i avgjørelsen av om det foreligger en organisert gruppe. Denne saken gjelder et grovt ran, med døden til følge, av tellesentralen Norsk Kontantservice AS. Alle de 13 tiltalte i denne saken ble domfelt for overtredelse av strl. § 60a, da retten mente det forelå tilstrekkelig bevis for at dette ranet var utført av en organisert kriminell gruppe.

Det fremheves i dommen at det har vært en klar arbeidsfordeling mellom deltakerne hvor en sentral aktør A har rekrutterte hele ranslaget og så videre fordelte oppgavene til hver enkelt deltaker. Det uttales: *”For så vidt gjelder rekruttering til ranslaget, legger retten til grunn at dette i stor grad skjedd ved at A engasjerte en sentral person i det kriminelle nettverk til dette arbeidet. Vedkommende foretok sondering og kontaktet potensielle ransdeltakere. Disse ble sendt til As leilighet. ....Neste siling skjer etter at A personlig har mønstret og vurdert vedkommende etter besøk i --. Det er videre på det rene at det ikke skjer en tilfeldig rekruttering av ransmedlemmer, men derimot etter nøye vurderinger der vedkommendes særskilte kompetanse og erfaring danner utgangspunktet for tilbudet om deltakelse i ranet. Spesielt roller som vaktposter og sjåfører har vært gjenstand for særskilt vurdering før tilbud er gått ut til aktuelle ransdeltakere.*

Dette eksempel fra rettspraksis viser at det nærmest har vært et ”jobbintervju” i forkant av ranet, og hvor deltakerne har vært tiltenkt og har fått ulike roller. Det fremkommer av saken at det ikke bare er under selve ranet at deltakerne har hatt ulike roller, men også i forberedelsesfasen, ved at noen har skaffet til veie fluktbiler, andre våpen og klær som skal benyttes under ranet osv. Videre fremkommer det at det er en sentral aktør som har stått for

---

⁵² TSVG-2004-100223.

regien. Uttalelsen fra retten viser at den straffbare handlingen har vært nøye planlagt og veloverveid.

De ovenfor nevnte eksemplene fra rettspraksis viser at gruppens struktur er et sentralt moment i avgjørelsen av om det foreligger en organisert gruppe. Videre viser eksemplene fra rettspraksis at det domstolene vektlegger under dette momentet, er bl.a. om gruppen har internasjonale forgreninger, et tilholdssted, kunnskaper i forhold til den handlingen som er begått og det som fremstår som det mest sentrale; at det er avtalt en arbeidsfordeling innad i gruppen. Det er disse forhold som skiller den organisert kriminaliteten fra ”vanlig” kriminaliteten. Og viser videre at det ikke ”bare” er en straffbar handling utført av en tilfeldig opprettet gruppe. Men en straffbar handling utført av en organisert kriminell gruppe, slik det kreves for at strl. § 60a skal komme til anvendelse.

Det fremgår av Forarbeidene til strl. § 60a at det ikke kreves at gruppen er organisert på en bestemt måte. Det kan derfor ikke oppstilles krav til at for eksempel arbeidsfordelingen skal være på en bestemt måte, eller at deltakerne skal møtes et visst antall ganger i lokalet osv. Dette fordi en gruppe kan være organisert på flere måter. Struktur er bare et moment som kan tale for at det foreligger en organisert gruppe. Det fremheves i Forarbeidene til strl. § 60a (s.29) at *”det samfunnskadelige ved organisert kriminalitet har ikke først og fremst sammenheng med måten gruppen er organisert på, men at medlemmene i gruppen overhodet er organisert.”*

5.3.1.2 Tilknytning

Tilknytning er et relevant moment i vurderingen av om gruppen er organisert.

Tilknytning under dette punktet (5.3.1.2) dreier seg om relasjonene deltakerne i mellom. I motsetning til vilkåret *”utøvet som ledd i virksomheten”* er ikke tilknytning her et absolutt krav for anvendelse av bestemmelsen. Men kun et moment i avgjørelsen av om det

foreligger en organisert gruppe. En sterk relasjon deltakerne i mellom, taler for at det foreligger en organisert gruppe. Jeg vil i det videre belyse momentet tilknytning.

Det fremgår av Forarbeidene til strl. § 60a (s.29), at det sentrale i forhold til dette vilkåret er: *”Det må være en så nær tilknytning mellom deltakerne at det naturlig kan sies at de utgjør en organisert gruppe.”*

I henhold til Forarbeidene til strl. § 60a (s.96) har mafialiknende organisasjoner og andre profesjonelle forbryternettverk med forgreninger i flere land en slik nær tilknytning som det her kreves. Av den grunn vil de falle innenfor definisjonen av en organisert kriminell gruppe. Utenfor faller de gruppene som ikke har en slik nær tilknytning mellom deltakerne. Bestemmelsen rammer dermed ikke alle de tilfellene hvor flere personer samvirker⁵³ om en straffbar handling. Selv om deltakerne kan sies å utgjøre en gruppe er ikke dermed sagt at de er en organisert gruppe. En vennegjeng som for eksempel bestemmer seg for å rane en bank, ville falle utenfor strl. § 60a. Forskjellen mellom en mafialiknende organisasjon og en vennegjeng som bestemmer seg for å rane en bank, ligger først og fremst i de forutgående overveielsene før handlingen utføres. Selv om personene i en vennegjeng har sterke relasjoner, så er de ikke knyttet sammen fordi de skal begå straffbare handlinger sammen. En vennegjeng vil i tillegg heller ikke ha en struktur som kreves for at det skal foreligge en organisert gruppe.

I mafialignende organisasjoner er virksomheten det å begå straffbare handlinger. Det er dette som er formålet til organisasjonen, og mest sannsynlig er det dette som er levebrødet til deltakerne. Tilknytningen mellom deltakerne i en mafialiknende organisasjon kan av den grunn sammenlignes med kollega forhold. De jobber sammen for å nå et mål. Det er dette som gjør den organisert kriminelle virksomheten mer straffverdig.

---

⁵³ Samvirke vil si at flere personer går sammen for å begå en kriminell handling.

Rettspraksis viser at tilknytning er et sentralt moment i avgjørelsen av om det foreligger en organisert gruppe. I NOKAS- dommen⁵⁴ (tingretten) uttaler retten: *”Den nære tilknytningen vises ved at nettverket raskt og effektivt trådte i funksjon for å bidra til realiseringen av ransplanene utarbeidet av A. Det forhold at ranslaget iførte seg hvitt sørgebånd på venstre overarm for å hedre avdøde Ns minne under gjennomføringen av ranet, vitner også om nær tilknytning mellom personene i nettverket også utover de rent praktiske gjøremål.”*

På bakgrunn av denne uttalelsen fra retten må momentet tilknytning forstås slik at forbindelsen deltakerne har seg i mellom, har kommet i stand for at de skal begå straffbare handlinger sammen. Av den grunn har deltakerne en tilknytning seg i mellom utover det å bare kjenne hverandre. Det som binder de sammen er kriminalitet.

Den ransplanleggingen som foregikk i forkant av ranet viste med all tydelighet at det ikke dreide seg om en vennegjeng som møttes tilfeldig på gaten uten forutgående overveielser. Når et slik nettverk som det siktes til i sitatet ovenfor, raskt og effektivt kan trå i funksjon for å iverksette en straffbar handling, så kan det forklare med at de har sterk tilknytning til hverandre. Videre må rettens uttalelse om det hvite sørgebåndet, forstås slik at deltakerne i denne gruppen hadde en tilknytning utover det som kreves for å si at gruppen er organisert. Men at dette viste at gruppen hadde nære sosiale relasjoner også.

Videre uttaler retten: *”Forholdet viser også noe om tidsperspektivet i tilkynningsforholdet mellom personene i nettverket. N ble skutt 07. 02. 2004. Ranet ble gjennomført 05.04. 2004. Han hadde således, nesten 2 måneder etter sin død, fremdeles en så sterk posisjon i ransdeltakernes bevissthet at de fant å ville hedre hans minne ved å iføre seg hvitt sørgebånd”*

Dette viser at tilknytning henger sammen med tid, som er det siste momentet som fremheves i forarbeidene, som et moment som taler for at gruppen er organisert.

---

⁵⁴ TSTVG-2004-100223.

5.3.1.3 Varighet/tid

Det at gruppen har eksister i en viss tid er et moment som taler for at gruppen er organisert. Det uttales i Forarbeidene til strl. § 60a (s.29) i forhold til dette momentet: *”Jo lengre en gruppe har eksistert, desto lettere vil det foreligge en gruppe i lovens forstand.”*

Spørsmålet som kan reises i forhold til tidsmomentet, er hvor lang tid kreves det for at dette er et moment som kan vektlegges?

I Palermo-konvensjonen art.2 litra a er tidskravet en periode, jfr. *”existing for a periode of time.”* Palermo-konvensjonen gir med dette ikke noe svar, for periode er et skjønnsmessig begrep.

I henhold til rettspraksis det ikke et konkret svar på denne problemstillingen. Jeg vil belyse dette med et par eksempler fra rettspraksis.

I Rt. 2006 s. 111 (premiss 37) utaler retten: *” Domfellelsen omfatter virksomhet fra august 2003 til oktober 2004”* Tidsperspektivet i denne sak var 14 måneder.

I en dom fra Eidsivating lagmannsrett⁵⁵ uttaler retten: *”Forsendelsene som det har vært bevisførsel om i saken her, i perioden fra januar 2004 til og med september 2004, var det tiltalte nr. 1A, som var mottaker av.”* Tidsperspektivet i denne saken var 8 måneder.

I NOKAS– saken (tingretten) uttaler retten: *”Som eksempel på den organiserte virksomhetens karakter, viser retten til at den ene bilen brukt under NOKAS - ranet, den sølvgrå Saaben, ble stjålet allerede i oktober 2003.”*

NOKAS - ranet ble begått 5. april 2004. Tidsperspektivet i denne var saken 6 måneder.

Disse to uttalelsene fra domstolene viser at alt fra 8 måneder til 14 måneder har talt for at gruppen har vært organisert. Hvor mange dager, uker, måneder og år gruppen må ha eksistert for at tiden skal være et moment som skal vektlegges, kan det vanskelig uttales noe om. Men den ovenfor nevnte uttalelsen fra Forarbeidene til strl. § 60a taler for at tid muliggjør organisering. For det første gir tid deltakerne i gruppen mulighet til å bli kjent

---

⁵⁵ LE-2006-89301.

med hverandre. Tid gir gruppen mulighet til å opparbeide en struktur. Videre gir tid gruppen mulighet til å forberede og planlegge den straffbare handlingen. For eksempel ved å teste opplegget teoretisk før den straffbare handlingen gjennomføres i praksis.

Tid kan videre være sentralt for de ulike deltakernes roller. I NOKAS-saken (tingretten)⁵⁶ har domstolen lagt vekt på at flere av personen kjente hverandre godt og at de hadde vanket i de samme kriminelle miljøene i mange år. For tiltalte A uttaler retten:

”På bakgrunn av bevisførselen legger retten til grunn at A over lang tid har vært en sentral aktør i et velorganisert kriminelt nettverk lokalisert til Oslo-området. Det vises til at A i de siste 10 årene har livnært seg ved kriminell virksomhet.”

A var i denne saken hovedmann, en såkalt bakmann i det organisert kriminelle nettverket. Det er naturlig å anta at det er hans tilknytning til det kriminelle miljø gjennom mange år som gav han en naturlig rolle som bakmann. Hvilket kan tale for at tid gir deltakerne i gruppen en mulighet til å finne sin plass i den.

Det sentrale for tidsmomentet må være at det må være en periode som har gitt deltakerne mulighet til å organisere den straffbare handlingen.

5.3.2 Tre eller flere personer

I tillegg til at gruppen må være organisert (punkt 5.3.1), så oppstilles det videre et krav til antall deltakere i gruppen, jfr. definisjonen av organisert kriminell gruppe i strl. § 60a annet ledd. Det må foreligge en organisert *”gruppe på tre eller flere personer.”*

For at det kan sies å foreligge en gruppe etter strl. § 60a sin forstand, må den inneholde minst tre personer. Dette er i samsvar med i Palermo- konvensjonen art. 2. litra a som krever at gruppen består av *”three or more persons.”* Loven oppstiller dermed et

---

⁵⁶ TSVG-2004-100223.

minstekrav og dette innebærer at hvis det bare er to deltakere så foreligger det ingen gruppe og strl. § 60a får dermed ikke anvendelse. Dette kan ved første øyekast synes greit i og med at loven her har foretatt en avgrensning. Men vilkåret etterlater imidlertid et tvilsspørsmål som må avklares: Til hvilken tid må det foreligge tre eller flere personer for at de skal utgjøre en gruppe i lovens forstand?

Det uttales i Forarbeidene til strl. § 60a: *”Det er ikke noe vilkår at antall medlemmer er konstant eller tilnærmet konstant, eller at det er en viss kontinuitet i medlemsmassen, så lenge gruppen oppfyller lovens minstekrav.”*

Dette sitatet viser at den ovenfor nevnte problemstillingen ikke løses av Forarbeidene til strl. § 60a.

Det kan for eksempel tenkes tilfeller hvor tre personer over lang tid har planlagt å begå en straffbar handling, og så trekker tredjemann seg fra gruppen noen dager før den straffbare handlingen blir begått. Foreligger det da en gruppe i lovens forstand, slik at de to som har utført den straffbare handlingen kan dømmes etter strl. § 60a?

En annen tenkt situasjon er hvor det er to personer som planlegger å begå en straffbar handling og rett før den utføres kommer det inn en tredje person. Utgjør de en gruppe i lovens forstand?

Men et naturlig utgangspunkt for denne vurderingen antas å være handlingstidspunktet. Det vil si det tidspunktet hvor den straffbare handlingen er begått. Det er på dette tidspunktet alle straffbarhets vilkårene må være oppfylt. For å kunne fastslå at det er tre eller flere personer som står bak den straffbare handlingen, antas det videre at det må trekkes slutninger ut fra de faktiske forhold rundt den straffbare handlingen på handlingstidspunktet. Det fremgår av rettspraksis at måten en straffbar handling er utført på kan tale for at flere personer står bak den. I NOKAS - saken⁵⁷ var en person C, tiltalt for to ran, jfr. strl. § 268. Et av Norsk kontantservice og et av Postens Brevsenter, og for begge

---

⁵⁷ TSVG-2004-100223 og LG-2006-64391.

forholdene var C tiltalt for strl. § 60a. Når det gjaldt ranet av Norsk kontantservice var C tiltalt sammen med 12 andre personer, slik at det ikke oppstod noen tvilsspørsmål i forhold til antall deltakere i dette tilfellet. Men når det gjaldt ranet av Postens Brevsenter var C den eneste tiltalte for det forholdet. Det ble hevdet fra tiltaltes hold at han ikke kunne dømmes etter strl. § 60a for ranet av Posten Brevsenter når han var den eneste tiltalte i saken, fordi en organisert kriminell gruppe fordret minst 3 tiltalte.

Tilfellet i denne saken var at ranerne av Postens Brevsenter ble observert av politiet i gjerningsøyeblikket. Politiet hadde sett 5 personer inne i Postens lokale. Men gjerningspersonene kom seg unna åstedet, slik at de ikke var mulig å identifisere. Men tiltalte C ble i etterkant identifisert, bl.a. på grunn av film fra overvåkningskameraer inne i Postens lokale. Det sentrale bevistemaet for retten, var om ranet av Postens Brevsenter var utført som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe. Retten uttaler: *"Foruten felles oppdragsgiver, fellestrekk ved modus og felles persongalleri, er det også andre forhold som knytter NOKAS - ranet og ranet av Posten Brevsenter til det samme kriminelle nettverk. Retten viser her spesielt til at det ved begge ran er brukt automatgevær av merket Zastava modell Kalashinkov."*

Tiltalte ble dømt for overtredelse av strl. § 60a for begge ranene og han ble dømt både i tingretten og i lagmannsretten.

Selv om denne uttalelsen fra retten ikke direkte omhandler vilkåret *"tre eller flere personer,"* viser dette tilfellet for det første at domstolen ut fra de faktiske forhold rundt ranet, sluttet at strl. § 60a var oppfylt. For det andre viser denne saken at kun en person kan bli dømt etter strl. § 60a. Dette taler for at det avgjørende etter strl. § 60a ikke er at tre eller flere deltakere i gruppen lar seg identifisere, men at det kan bevises at det foreligger en organisert gruppe som står bak den straffbare handlingen.

På bakgrunn av dette må vilkåret *"tre eller flere personer"* forstås slik at gruppen må bestå av tre eller flere personer på handlingstidspunktet. Men at det ikke oppstilles et nødvendig krav om at alle personene i gruppen må være identifisert på handlingstidspunktet. Det avgjørende må være at domstolene kan finne det tilstrekkelig bevist at det var en gruppe på tre eller flere personer som stod bak den straffbare handlingen.

5.3.3 Hovedformål eller vesentlig del

Det er ikke tilstrekkelig at det foreligger en organisert gruppe (punkt 5.3.1) med flere enn tre deltakere (punkt 5.3.2). For at det skal foreligge en organisert kriminell gruppe etter strl. § 60a annet ledd, oppstilles det et krav til gruppens formål eller virksomhet. Bestemmelsen gjelder grupper:

”...som har som et hovedformål å begå en handling som kan straffes med fengsel i minst 3 år, eller hvor en vesentlig del av virksomheten består i å begå slike handlinger”

Det fremkommer av ordlyden, at bestemmelsen omfatter to alternative vilkår.

Enten så er hovedformålet til gruppen å begå en straffbar handling som kan straffes med fengsel i minst 3 år, eller så består en vesentlig del av virksomheten til gruppen i å begå straffbare handlinger som kan straffes med fengsel i minst 3 år.

Felles for de alternative vilkårene er at de straffbare handlingene må kunne straffes med fengsel i minst 3 år. Hvis den straffbare handlingen som er begått ikke rammer et straffebud med en strafferamme på minst 3 års fengsel, så foreligger det ikke en organisert kriminell gruppe. I henhold til Forarbeidene til strl. § 60a, så ønsket departementet å begrense bestemmelsen til mer alvorlig kriminalitet. Jeg viser her til punkt 6.1 for hva som ligger i dette kravet, og begrunnelsen for hvorfor strl. § 60a inneholder et krav om at det må være straffbare handlinger som kan straffes med fengsel i minst 3 år.

Jeg vil i det videre behandle *”hovedformål”* i punkt 5.3.3.1 og *”vesentlig del”* i punkt 5.3.3.2.

5.3.3.1 Hovedformål

Det første alternative vilkåret er at gruppen må ha *”som et hovedformål å begå straffbare handlinger som kan straffes med fengsel i minst 3 år.”*

I dette ligger det et krav om at årsaken til at gruppen er organisert, er fordi de har til hensikt å begå straffbare handlinger.

Dette vilkåret samsvarer med vilkåret som er oppstilt i Palermo-konvensjonen art 2.litra a, som lyder:

”...and acting in concert with aim of committing one or more serious crimes or offences established in accordance with this Convention in order to obtain, directly or indirectly, a financial or other material benefit.”

I forhold til Palermo- konvensjonen, rammer strl. § 60a videre enn det konvensjonsbestemmelsen gjør. Art. 2 b retter seg mot straffbare handlinger som er motivert av økonomiske fordeler. Strl. § 60a retter seg mot straffbare handlinger som kan straffes med fengsel i minst 3 år. Av den grunn, kan også allmennfarlige forbrytelser mot liv, legeme og helbred omfattes av strl. § 60a

At gruppen må ha et kriminelt formål for å kunne defineres som en organisert kriminell gruppe, er en selvfølge. Det at personene organiserer seg i den hensikt for å begå straffbare handlinger er det som gjør at straffverdigheten av handlingen øker.

Men problemstillingen som oppstår i forhold til vilkåret, er hvordan kan man vite at en organisert gruppe har som et hovedformål å begå straffbare handlinger?

Sett i lys av det som kjennetegner organisert kriminalitet,⁵⁸ fremstår det som et vanskelig bevis tema å kunne fastslå formålet til en organisert kriminell gruppe.

I henhold til Palermo-konvensjonen art. 5 nr. 2 kan formålet til gruppen utledes fra rent faktiske forhold, jfr.:

” The knowledge, intent, aim, purpose or agreement referred to in paragraph 1 of this article may be inferred from objective factual circumstances.”

Det fremgår av Forarbeidene til strl. § 60a (s.30) at det er slik formålet til gruppen skal fastsettes også etter strl. § 60a. Uten andre bevis vil man være henvist til å trekke slutninger om formålet først og fremst ut fra den faktiske virksomhet gruppen inntil da har utformet.

---

⁵⁸ Viser til punkt 2.1.

I en sak fra Borgarting lagmannsrett⁵⁹ var to personer tiltalt for skimming av minibanker jfr. strl. §§ 145 og 258, jfr. § 60a. I avgjørelsen av om det forelå en organisert kriminell gruppe uttalte retten:

”Lagmannsretten finner videre bevist at de aktuelle personene har drevet virksomhet knyttet til skimming både før og etter skimmingen i Oslo. Retten viser bl.a. til at det på As mobiltelefon ble funnet bilder av to forskjellige utenlandske minibanker. Retten legger til grunn at formålet med disse bildene er knyttet til skimmingvirksomhet. Retten legger videre til grunn at filene som er funnet på As PC, inneholder kortinformasjon som stammer fra tidligere skimmingvirksomhet. Ytterligere vises til at A under oppholdet i Norge benyttet et falsk Dinerskort der kortinformasjonen stammet fra skimming som var foretatt på et tidligere tidspunkt.”

Videre uttalte retten: *”Lagmannsretten anser det etter dette bevist at skimmingen er foretatt som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe som har om et hovedformål å begå straffbare handlinger. Dermed kommer straffeloven § 60a til anvendelse.”*

Uttalelsen fra retten viser at domstolene i dette tilfellet utledet formålet til gruppen ut fra faktiske bevis som tydet på at gruppen skulle utføre en straffbar handling. Uttalelsen fra retten viser videre at vilkåret *”hovedformål”* må forstås slik at det kreves at de faktiske forholdene må være knyttet til den konkrete straffbare handling som er begått, for at vilkåret skal være oppfylt. Det er ikke tilstrekkelig å bevise at gruppen bare har et kriminelt formål, men at formålet må være rettet mot den konkrete straffbare handlingen som er utøvet.

Av den grunn kan det trekkes en parallell fra vilkåret *”hovedformål”* til vilkåret *”utøvet som ledd i virksomheten.”* Hvor det der kreves at den straffbare handlingen har en direkte tilknytning til den organiserte kriminelle gruppens virksomhet. Det at det oppstilles slike krav for vilkårene kan begrunnes i rettssikkerheten.

---

⁵⁹ LB-2006-178648.

5.3.3.2 Vesentlig del av virksomheten

Det neste alternative vilkåret i strl. § 60 annet ledd krever at en ”*vesentlig del av virksomheten til gruppen*” består i å begå straffbare handlinger som kan straffes med fengsel inntil 3 år. Hva innebærer det at en vesentlig del av gruppens virksomhet består i begå straffbare handlinger som kan straffes med fengsel i minst 3 år?

Dette vilkåret retter seg mot grupper hvor hovedformålet er et legalt formål, men hvor gruppen også har kriminelle formål.⁶⁰ Et kjennetegn ved organisert kriminalitet, er at kriminaliteten kan være knyttet til aktiviteter som ellers fremstår som lovlige.

Formålet med dette vilkåret er å ramme de tilfellene hvor en legal bedrift eller organisasjon er opprett som et skalkeskjul for å kunne begå alvorlige kriminelle handlinger. Et eksempel på en slik bedrift kan være en restaurant hvor et av dens formål er å hvitvaske det kriminelle utbytte fra en straffbar handling. Det at gruppen har et legalt hovedformål, gjør ikke det kriminelle formålet mindre straffverdig. De kriminelle handlingene kan være like alvorlige og farlige for samfunnet, selv om virksomheten er av mindre omfang.

Det fremgår av vilkåret at det kreves at de kriminelle handlingene utgjør en ”vesentlig del” av virksomheten. Ordet ”vesentlig” viser til et skjønn, derfor må det foretas en skjønnsvurdering. Det fremgår av forarbeidene til strl. § 60a (s.29) at om en tredjedel av gruppens aktiviteter består i ulovlig virksomhet, så vil dette være å betrakte som tilstrekkelig for å oppfylle lovens krav om ”vesentlig”. Men det er vanskelig å trekke en absolutt grense. Det må foretas en helhetsvurdering her som for de andre vilkårene i bestemmelsen. Etter forarbeidenes syn må kriminalitets alvorlighet og andre konkrete omstendigheter i saken være relevante momenter i denne skjønnsvurderingen

I dom fra Høyesterett⁶¹ mars 2007 var to personer tiltalt etter strl. § 162 og § 60a. Saken gjaldt en far og en sønn som innførte amfetamin, og hvor restauranten de eide sammen ble brukt som skalkeskjul for narkotikalovbrudd. Retten uttalte i den forbindelse:

---

⁶⁰ Forarbeidene til strl. § 60a s. 32.

⁶¹ HR-2007-00498-A premiss 18.

”Den økonomiske kriminaliteten knyttet til restaurantdriften har pågått over en svært lang tid, og har vært vanskelig å avsløre. Den straffbare del av virksomheten er planmessig utført. Det er ført regnskaper som har fremstått som fullstendige, og det er brukt falske bilag.”

Det uttales ikke noe her om hva som skal til for å oppfylle lovens krav om ”vesentlig.” Begge de tiltale ble dømt etter strl. § 60a. Dette tyder på at kravet til ”vesentlig del av virksomheten” var oppfylt. Om det skyldes at den straffbare virksomheten utgjorde mer enn en tredjedel av den lovlige virksomheten, eller om det skyldes at den straffbare delen av virksomhet var planmessig utført, er det vanskelig å si noe om.

Det må her som ellers, være opptil domstolene å trekke opp grensene. Det antas at det om noen år vil foreligge mer rettspraksis på dette området.

Det må slutes at det i vilkåret ”vesentlig del av virksomheten” ligger et krav om at det i hvert enkelt tilfelle må foretas en skjønnsvurdering. Men om ulovlige aktiviteter utgjør en tredjedel av gruppens virksomhet, så vil dette være tilstrekkelig for at vilkåret er oppfylt.

5.3.4 Oppsummering av organisert kriminell gruppe

I punkt 5.3 har vi nå sett på vilkåret ”organisert kriminell gruppe,” som er det tredje vilkåret som må være oppfylt for at strl. § 60a skal få anvendelse.

I dette vilkåret ligger det tre krav. For det første må det foreligge en ”organisert gruppe.” Sentral momenter ved dette vilkåret er om gruppen er strukturert, om deltakerne har en tilknytning til hverandre og om gruppen har eksistert i en viss tid. I strukturmomentet skal det bl.a. vektlegges om deltakerne i gruppen har ulike roller, en bestemt arbeidsfordeling, tilholdssted, internasjonale forgreninger osv. Det sentrale er om de har en hierarkisk eller organisatorisk struktur. I tilknytningsmomentet skal relasjonen deltakerne i mellom vektlegges. Sterke bånd mellom deltakerne taler for at gruppen er organisert. Og til slutt er tidsmomentet, det vil si hvor lenge har gruppen eksistert, sentralt i avgjørelsen av om det foreligger en organisert gruppe.

Det er ikke et krav om at alle momentene må være tilstede for at det skal foreligge en

organisert gruppe. Gruppen kan for eksempel være godt strukturert uten at den har eksistert over lang tid. Det er heller ikke et krav til at gruppen må være organisert på en bestemt måte. Dette fordi det samfunnskadelige med organisert kriminalitet er ikke først og fremst måten gruppen er organisert på, men at medlemmene i gruppen overhodet er organisert.

Det andre vilkåret som oppstilles i definisjonen av en *”organisert kriminell gruppe,”* er at gruppen må bestå av *”tre eller flere personer.”* I dette ligger det et krav om at gruppen må bestå av tre eller flere personer på handlingstidspunktet. Men det oppstilles ikke et krav om at alle personene kan identifiseres. Av den grunn kan en deltaker bli dømt etter strl. § 60a med uidentifiserte medskyldige.

Det tredje vilkåret som fremkommer av definisjonen av *”organisert kriminell gruppe”* er at den organisert gruppen må ha som et *”hovedformål”* å begå straffbare handlinger som kan straffes med fengsel inntil 3 år, eller hvor en *”vesentlig del av virksomheten”* til gruppen består i å begå straffbare handlinger som kan straffes med fengsel i minst 3 år. Dette er to alternative vilkår, felles for de er at det oppstilles et krav om at de straffbare handlingene må føre til fengsel i minst tre år. Gruppens *”hovedformål”* kan utledes fra de faktiske forhold gruppen inntil da har utfoldet. Men de faktiske forholdene må være knyttet til den konkrete straffbare handlingen som er begått.

Det andre alternative vilkåret *”vesentlig del av virksomheten”* anses oppfylt hvis en tredjedel av gruppen virksomhet består av ulovlig aktiviteter.

”Organisert kriminell gruppe” er et ganske komplekst vilkår fremgår av rettspraksis.

I Rt. 2006 s. 669 (premiss 11) var flere personer tiltalt for hallikvirksomhet og menneskehandel. Retten uttaler i vurdering av om det foreligger en *”organisert kriminell gruppe”*: *”Det er i denne sammenheng lagt vekt på at virksomheten åpenbart var godt organisert med en klar arbeidsfordeling for de involverte, foregikk over lang tid og impliserte flere personer i en organisasjon som hadde internasjonale forgreninger med det hovedformål å fremme andres prostitusjon, noe som kan straffes med fengsel i mer enn 3*

år. Bla. Var A en sentral bakmann i Tyskland og man hadde kontaktpersoner i Ungarn som hjalp med å skaffe kvinner derfra. Store pengebeløp ble i følge de tiltaltes forklaringer og politiets beslag jevnlig sendt i retur til personer i Tyskland. Uten at det er nødvendig for å konstatere at man har med en organisert kriminell gruppe å gjøre, vil retten legge til at det må anses godgjort at organisasjonen hadde tilknytning til bordellvirksomhet i Italia.”

Av dette kan det sluttet at det må foretas en helhetsvurdering i hvert enkelt tilfelle, for å fastslå om vilkåret ”*organisert kriminell gruppe*” er oppfylt.

6 Straffeloven § 60a i forhold til andre straffskjerpene omstendigheter og andre bestemmelser i straffelovens alminnelige del

I forrige kapittel av avhandlingen, ble anvendelsesområde for strl. § 60a behandlet.

I dette kapittel vil jeg se om strl. § 60a kan anvendes sammen med andre straffskjerpene omstendigheter og andre bestemmelser i straffelovens alminnelige del. I punkt 6.1 vil jeg se på om strl. § 60a kan anvendes sammen med strl. § 162 under gitte forutsetninger. I punkt 6.2 vil jeg belyse om strl. § 60a kan anvendes sammen med strl. § 62. Hvor spørsmålet er om to sidestrafframmer kan anvendes samtidig. I punkt 6.3 vil jeg belyse om strl. § 60a og strl. § 49 kan anvendes sammen. Spørsmålet er om forsøks handlinger omfattes av strl. § 60a. Og til slutt i punkt 6.3 er spørsmålet om medvirkning omfattes av strl. § 60a.

6.1 Strl. § 60a – strl. § 162

Før innføringen⁶² av strl. § 60a var det forhold at den straffbare handlingen var ledd i organisert kriminalitet, et moment som domstolene tilla betydelig vekt i avgjørelsen av om narkotikalovbruddet var grovt. Den rettslige problemstillingen som oppstår i forhold til dette er: Dersom domstolene kommer til at narkotikaovertrædelsen er grov fordi den har vært ledd i organisert kriminalitet, kan de da skjerpe straffen ytterligere etter strl. § 60a?

Det er en regel i norsk rett som sier at man ikke kan foreta en straffskjerpelse på samme faktiske forhold to ganger. I utgangspunktet kan det derfor synes som om retten ikke kan skjerpe straffen ytterligere etter § 60a. Dette argumentet støttes av Forarbeidene til strl.

---

⁶² Viser til punkt 3.2.

§ 60a (s.40). Forholdet mellom strl. § 162 og ny strl. § 60a var et tema før høringsrunden, hvor departementet uttalte:

”Når det gjelder Straffeloven § 162 om narkotikaforbrytelser, legger departementet til grunn at det normalt ikke vil være anledning til å skjerpe straffen som følge av ny § 60a. Straffeloven § 162 annet ledd om grove narkotikaforbrytelser har en strafferamme på 10 års fengsel, og ved grovhetsvurderingen skal det blant annet særlig legges vekt på overtredelsens karakter. Ved vurderingen vil det være et sentralt moment at virksomheten er organisert. Dersom det er tale om et meget betydelig kvantum narkotika, og det foreligger særdeles skjerpene omstendigheter, forhøyes strafferammen til 21 års fengsel. Videre uttales det: Noen ytterligere straffskjerpelse etter nye § 60a vil derfor sjelden være aktuelt når det gjelder narkotikaforbrytelser.”

Dette taler for at det ikke er noe behov for å skjerpe straffen noe ytterligere etter strl. § 60a. Men det foreligger motstridende uttalelser i Forarbeidene til strl. § 60a. For det første fremkommer det som nevnt under del 4, at grunnen til at departementet ønsket å lovfeste en straffskjerpingsregel for organisert kriminalitet, var det forhold at skjerpingen som ble foretatt av domstolene gjennom rettspraksis ikke var tilstrekkelig skjerpene etter departementets syn. Videre fremkommer det av Forarbeidene til strl. § 60a at denne bestemmelsen er fakultativ hvor det er opptil domstolenes skjønn å avgjøre om det er behov for en skjerping av straffen ved organisert kriminalitet. I den forbindelse uttalte departementet⁶³: *”Retten må i det enkelte tilfelle fastsette en straff som er rimelig og rettferdig. Hvorvidt straffen skal skjerpes, vil særlig bero på hvilken rolle den siktede har hatt i den organisert kriminelle gruppen. Et hovedformål er å straffe bakmennene i organisert kriminalitet og andre sentrale aktører strengt. Overfor disse gruppene mener departementet at det for flere forbrytelsestyper kan være behov for å skjerpe straffen vesentlig i forhold til gjeldende praksis.... Departementet legger derimot til grunn at det ofte ikke vil være rimelig å skjerpe straffen i forhold til helt perifere aktører, selv om unntak kan tenkes. Omfanget av den organiserte kriminaliteten vil være et sentralt moment.*

---

⁶³ Forarbeidene til strl. § 60a s. 93.

Når det foreligger motstridende uttalelser i forarbeidene følger man etter alminnelig rettskildelære, den regel at uttalelser gitt på et senere stadium av lovarbeidet går under ellers like forhold foran uttalelser gitt på et tidligere stadium. Dette taler for at det er den siste uttalelsen fra departementet som er gjeldende. Dette argumentet støttes av rettspraksis. I en dom fra mars 2007⁶⁴ var spørsmålet om strl. § 162 og § 60a kunne anvendes sammen. Det ble anført fra tiltaltes hold at strl. § 60a ville ha en mindre selvstendig betydning i narkotikasaker, da den omstendighet at handlingen har skjedd som ledd i organisert virksomhet, uansett er et straffeutmålingsmoment og et tema for vurdering av overtredelsens grovhet.

Førstvoterende uttalte i den forbindelse: *”Etter min oppfatning må straffeloven § 60a forstås slik at det ved straffeutmålingen skal legges vekt på hvorvidt det straffbare forhold er utøvd som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe. Hvorvidt det er behov for å skjerpe straffenivået i forhold til tidligere praksis, avhenger av hvilken rolle vedkommende har, og hvor langt organiseringsmomentet er tillagt vekt i de tidligere avgjørelser som benyttes som sammenligningsgrunnlag.”*

Tiltalte ble i denne saken enstemmig domfelt for strl. § 162 og strl. § 60a.

På bakgrunn av uttalesen fra retten, må det antas at det sentrale i avgjørelsen av om straffen kan skjerpes ytterligere etter strl. § 60a, er hvor mye det organiserte forholdet er tillagt vekt i strl. § 162. Dersom det allerede er tatt hensyn til det forhold at narkotika lovbruddet har skjedd som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe i strl. § 162, taler dette for at straffen ikke skal skjerpes ytterligere etter strl. § 60a. Men samtidig hvis det er en sentral aktør i den organiserte kriminelle gruppen man står overfor, så taler dette for en ytterligere skjerping av straffen etter strl. § 60a. Et av formålene med strl. § 60a var å heve straffen for bakmenn og andre sentrale aktører i forhold til da gjeldende praksis på området.

---

⁶⁴ HR-2007-00498-A I denne sak var en person tiltalt for innførsel og salg av store mengder amfetamin.

I spørsmålet om straffen kan skjerpes ytterligere etter strl. § 60a i de tilfellene hvor narkotika overtredelsen er grov fordi den har vært utørt som ledd i kriminell virksomhet, må det foretas en helhetsvurdering av hvert enkelt tilfelle. I denne vurderingen er deltakerens rolle og hvor mye det organiserte forholdet er vektlagt under strl. § 162, sentrale momenter. Av den grunn er det ikke tale om å skjerpe straffen for samme faktiske forhold to ganger, men en ytterligere skjerping av straffen for det forhold at den straffbare handlingen er utøvet som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe.

Konklusjonen blir derfor at strl. § 162 og strl. § 60 kan anvendes sammen.

6.2 Strl. § 60a – strl. § 62

Strl. § 62 er en regel som omhandler sammenstøt av forbrytelser, konkurrans. Konkurrans foreligger hvis det er begått flere forbrytelser eller forseelser i samme eller i forskjellige handlinger, som kan straffes med fengsel slik at det skal idømmes en fellesstraff for alle handlingene. Dette fører til at de opprinnelige strafferammene endres. Den første rettslige problemstillingen i forhold til strl. § 62 er om strl. § 60a kan anvendes samtidig med denne?

Den andre rettslige problemstillingen som kan reises er: Dersom strl. § 62 og strl. § 60a kan anvendes sammen, gjelder det dette også for de tilfellene hvor det foreligger flere straffbare handlinger som hver for seg ikke har en strafferamme på fengsel inntil 3 år?

Det fremgår av Forarbeidene til strl. § 60a (s.48-49) at anvendelse av denne samtidig med strl. § 62 var et viktig spørsmål i høringsrunden. Den sentrale problemstillingen var om strafferammene kunne bli urimelige høye når disse bestemmelsene ble anvendt sammen. En begrensning i adgangen til å anvende slike straffskjerpinger ved siden av hverandre ble derfor vurdert av departementet, men det ble ikke innført en begrensning. Begrunnelsen de gav for dette var at bestemmelsene bør virke sammen, slik at strafferammen kan heves på grunn av at handlingen er utøvet som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe og på grunn av konkurrans. Hvis de ikke kunne anvendes sammen, ville det vært ansett

som uheldig dersom strafferammen i saker om organisert kriminalitet ikke kunne bli hevet på grunn av flere straffbare forhold.

Det fremkommer av rettspraksis at bestemmelsene blir anvendt sammen. Et eksempel som belyser dette er domsslutningen i en sak fra Eidsivating lagmannsrett ⁶⁵: ”A, f. *. *.63 dømmes for overtredelse av straffeloven § 162 første og tredje ledd jf. § 60a .... alt sammenholdt med straffeloven § 62 første ledd....”

På bakgrunn av Forarbeidene til strl. § 60a og rettspraksis kan det slutes at gjeldende rett er at strl. § 62 kan anvendes sammen med strl. § 60a.

Det fremgår av forarbeidene ⁶⁶ til ny straffelov at dette antageligvis vil bli endret når den nye straffeloven trår i kraft. Departementet uttaler her: ”Adgangen til å kumulere flere straffskjerpene siderammer bør ikke videreføres.” Videre uttalles det: ”Departementet foreslår derfor at selv når det foreligger grunnlag for å anvende forhøyet straff for både for gjentakelse og konkurrens og eventuelt organisert kriminell virksomhet, skal strafferammen bare kunne utvides en gang.”

Det fremgår av forarbeidene til ny straffelov at departementet ikke vil la flere straffskjerpene siderammer virke sammen, fordi dette ikke er i samsvar med prinsippene som de vektlegger ved fastsettelsen av strafferammene.

Fordi strl. §§ 60a og 62 kan anvendes sammen, er det naturlig å slutte at dette også vil gjelde for de tilfellene hvor det foreligger flere straffbare handlinger som hver for seg ikke har en strafferamme på fengsel inntil 3 år. For det første fordi det ikke fremkommer noe annet av verken strl. §§ 60a eller 62. Og for det andre, vil straffverdigheten av disse handlingene øke fordi det er begått flere straffbare handlinger, og fordi de er utøvet som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe. Lovbruddene vil av den grunn være alvorlige.

---

⁶⁵ LE-2006-89302.

⁶⁶ Ot. prp. nr. 90 (2003-2004) i pkt. 11.7.5.

På bakgrunn av dette vil strl. §§ 60a og 62 også kunne anvendes på de tilfellene hvor det foreligger flere straffbare handlinger som hver for seg ikke har en strafferamme på inntil 3 års fengsel.

6.3 Strl. § 60a – strl. § 49

En neste bestemmelse i straffeloven som kan være relevant i forhold til strl. § 60a er strl. § 49 som inneholder en regel om forsøkshandlinger.

Hovedregelen i straffeloven er at forsøk på en forbrytelse er straffbart, jfr. strl. § 49. Men forsøk straffes mildere enn den fullbyrdede forbrytelsen, jfr. strl. § 51. Strl. § 49 står i straffeloven alminnelige del.

Regelen er at bestemmelsene i den alminnelige delen får anvendelse på straffebudene i den spesielle, så lenge det ikke fremkommer noe annet av straffebudet i den spesielle delen.

Den rettslige problemstillingen er om forsøk på straffbare handlinger utøvet som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe, er straffbart?

Tilfellet man står overfor her, er at både strl. § 60a og strl. § 49 er to bestemmelser i den alminnelige delen.

Utgangspunktet er ordlyden i strl. § 60a. Det står ikke i strl. § 60a at § 49 ikke kommer til anvendelse på denne bestemmelsen. Det er da naturlig å anta at forsøk rammes av strl. § 60a. Et argument som taler mot dette er at strl. § 60a er en generell straffskjerpingsregel inntatt i kapittel 5 i straffeloven, som rammer det forhold at en straffbar handling er utøvet som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe. En språklig forståelse av utøvet, vil være utført, dette taler for at det må foreligge en straffbar handling som er utført.

Men formålet med strl. § 60a og den organiserte kriminalitetens kjennetegn tatt i betraktning taler for at forsøkshandlinger omfattes av strl. § 60a. På bakgrunn av dette må det falles tilbake på hovedregelen i straffeloven som sier at forsøk på forbrytelse er straffbart.

Det må i strl. § 60a tilfellene som ellers ved en forsøksvurdering, tas hensyn til om det

foreligger omstendigheter ved den straffbare handlingen som gjør at forsøkets straffbarhet bortfaller, jfr. § 50.

Konklusjonen blir da: Forsøk på en straffbar handling som er ledd i virksomhet til en organisert gruppe, er straffbart. Strl. § 49 og strl. § 60a kan anvendes sammen.

6.4 Strl. § 60a - medvirkning

I norsk rett finnes det ingen generell medvirkningsbestemmelse. Det finnes kun en bestemmelse i straffelovens alminnelige del om medvirkning, det er strl. § 58. Strl. § 58 gir bare en regel om straffutmålingen i de tilfeller hvor straffbarheten er på det rene, den sier ikke noe om når en medvirkning er straffbar. I straffeloven er lovgivningsteknikken i forhold til medvirkningsansvaret slik at enten så uttaler straffebudet uttrykkelig at medvirkning er straffbart. Eller så vil det bero på en tolking av det enkelte straffebud om medvirkning rammes. I de siste tilfellene må medvirkeren oppfylle gjerningsbeskrivelsen i straffebudet. Og videre må medvirkeren oppfylle alle de andre straffbarhetsvilkårene.

Medvirkning rammer både fysisk og psykisk medvirkning. Eksempel på fysisk medvirkning er å skaffe tilveie innbruddsverktøy for en person som skal begå et innbrudd, eller holde vakt utenfor det stedet der innbruddet blir begått. Eksempel på psykisk medvirkning er at man overtaler en annen person til å foreta en forbrytelse, styrker personens plan og kommer med gode råd om utførselen.

Den rettslige problemstillingen her er, om § 60a kommer til anvendelse ved medvirkning til en straffbar handling utøvet som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe.

Strl. § 60a hører under skyldspørsmålet, for det dreier seg om en forsettsvurdering, hvor skylden må dekke den straffskjerpene omstendighet at handlingen er begått som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe. Det er uten betydning for skyldspørsmålet etter strl. § 60a om man rubriserer gjerningsmannen som hovedmann eller medvirker.

Av den grunn må det slås fast at medvirkning også rammes av strl. § 60a. Men det er ikke gitt at straffutmålingen blir den samme for medvirkeren som for hovedmannen.

Fastsettelsen av straffskjerpingen etter strl. § 60a, må her som ellers foretas etter en helhetsvurdering for hvert enkelt tilfelle. Hvor et sentralt moment i denne vurderingen er hvilke rolle den tiltalte har hatt i den organisert kriminelle gruppe.

Konklusjonen blir derfor om medvirkning rammes også av strl. § 60a.

Jeg har i dette kapitlet konkludert med strl. § 60a kan anvendes sammen med strl. §§ 162, 62 og 49. Og at medvirkning rammes av strl. § 60a.

7 Oppsummering/konklusjon

Tema for denne avhandlingen har vært strl. § 60a, dens materielle innhold og virkeområde. Strl. § 60a ble innført i lovverket som et virkemiddel for bekjempelse av organisert kriminalitet.

Før innføringen av strl. § 60a fantes det ingen bestemmelser i lovverket som rammet organisert kriminalitet som sådan. Men rettspraksis fra før innføringen av strl. § 60a viser at det forhold at en straffbar handling var ledd i organisert kriminalitet, ble tillagt vekt ved straffeutmålingen. Men selv om domstolene skjerpet straffen i slike tilfeller, var ikke skjerping tilstrekkelig nok etter lovgivers syn.

Strl. § 60a ble derfor innført som en generell straffskjerpingsregel for straffbare handlinger utøvet som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe.

Jeg har lagt hovedvekten av avhandlingen på gjeldende rett etter strl. § 60a.

Det er selve anvendelsen av strl. § 60a som er avgjørende for at lovgiver oppnår sin intensjon med dette virkemiddelet. Men det oppstår flere utfordringer ved anvendelsen av bestemmelsen, noe begrepet "*organisert kriminell gruppe*" tjener som et eksempel på. Hele forutsetningen for at strl. 60a skal komme til anvendelse er at det er en organisert kriminell gruppe som står bak den straffbare handlingen. Selv om det oppstilles en definisjon av begrepet i strl. § 60a, så gir ikke ordlyden svar på alle tvilsspørsmål. Det er av den grunn vanskelig å fastslå hvilke tilfeller bestemmelsen får anvendelse på. Det må foretas en konkret helhetsvurdering i hvert enkelt tilfelle. Hvor de sentrale momenter for vurderingen hentes fra Forarbeidene til strl. § 60a og rettspraksis på området. Samtidig som

det må foretas en interesseavveining mellom hensynet til rettsikkerheten for den enkelte og ønsket om å skjerpe straffen for organisert kriminalitet.

Rettspraksis på området viser at domstolene er tro mot lovgiverviljen, og tolker strl. § 60a i tråd med den. Samtidig som lovgiver lar det være opp til domstolene å trekke grensene for strl. § 60a sitt anvendelses område. Det er naturlig å anta at dette skyldes at strl. § 60a er en forholdsvis ny bestemmelse, og at vi for fremtiden antageligvis vil få flere avklaringer i rettspraksis. For det kan synes som at det er problemstillinger ved strl. § 60 som det enda ikke er kastet lys over.

Selv om strl. § 60a er en forholdsvis ny bestemmelse, så er den i henhold til rettspraksis anvendt en rekke ganger. Lovgivers intensjon om at strl. § 60a skal være et virkemiddel mot organisert kriminalitet, synes derved etterlevd i praksis.

Men det gjenstår å se om innføringen av strl. § 60a vil føre til en reell straffskjerpelse i forhold til tidligere etablert praksis. Og det er bare fremtiden som kan vise hvor godt virkemiddel strl. § 60a vil være som ledd i bekjempelsen av organisert kriminalitet.

8 Litteraturliste

Bøker

Andenæs, Johs. (2004) *Alminnelig strafferett* 5.utg. ved Magnus Matningsdal og Georg Fredrik Rieber-Mohn, Oslo: Universitetsforlaget

Andenæs, Mads Henry (1997) *Rettskildelære* Oslo

Eckhoff, Torstein (2000) *Rettskildelære* 5.utgave ved Jan E. Helgesen, Oslo: Universitetsforlaget

Eskeland, Ståle (2000) *Strafferett* 1.utg, Oslo: Cappelen Akademiske Forlag

Gisle, Jon, Kristian Andenæs, Jan Fridthjof Berg, Thor Falkanger, Arnhild Dordi Gjønnnes, Magnus Matningsdal, og Magnus Aarbakke

Jusleksikon 1.utg. Drammen, Kunnskapsforlaget 1999

Hov, Jo (1999) *Rettergan I Sivil- og straffeprosess*, Oslo: Papinan

Larsson, Paul og Trond Myklebust (2004) *Organisert kriminalitet - Myter og realiteter* Oslo: Politihøgskolen

Ruud, Morten og Geir Ulfstein *Innføring i Folkerett* 2.utg. Oslo, Universitetsforlaget, 2002

Forarbeider

NOU:1997:15 Etterforskningsmetoder for bekjempelse av kriminalitet

Odelstingsproposisjoner

Ot.prp. nr.23. (1983-1984) Om lov om endringer i straffeloven m.v (Narkotikalovbrudd, ran og heleri m.v)

Ot.prp. nr.79. (1988-1989) Om endringer i straffeloven og straffeprosessloven med mer. (skjerpede strafferammer for voldsforbrytelser, straff for innførsel av pornografi, styrking av domstolenes fagkyndighet i saker om økonomisk kriminalitet, raskere behandlings av straffesaker med mer.)

Ot.prp. nr.74. (1996-1997) Om lov om endringer i lov 9.juni 1961 nr. 1 om lov om skytevåpen m.v

Ot.prp .nr.40. (1999-2000) Om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven mv. (tiltak for beskytte aktørene i straffesaker mot trusler og represalier mv.)

Ot.prp. nr 62. (2002-2003) Om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven mv. (lovtiltak mot organisert kriminalitet og menneskehandel, gjengangerstraff mv.)

Ot.prp. nr. 90. (2003-2004) Om lov om straff (Straffeloven)

Innstillinger til Odelstinget

Inst.O. nr. 25 (1990-1991) Innstilling fra justiskomiteen om endringer i straffeloven m.m. (hemmelig opptak av samtale og offentlig gjengivelse; fjernsynsovervåkning; uforsiktig omgang med skytevåpen; ulovlig innførsel, produksjon og omsetning av alkohol; falsk utrykningsmelding; skyldkravet ved heleri

Innst.O. nr. 118 (2002-2003) Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven mv. (lovtiltak mot organisert kriminalitet og menneskehandel, gjengangerstraff mv.)

Norske lover

1814 Kongeriget Norges Grundlov (Grunnloven) av 17.mai 1814

- 1902 Almindelig borgerlig straffelov (straffeloven) av 22. mai 1902 nr.10
- 1961 Lov om skytevåpen og ammunisjon (våpenloven) m.v av 9. juni 1961 nr.1
- 1966 Lov om toll (tolloven) av 10. juni 1966 nr. 5
- 1988 Lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven) av 24.juni nr. 64 1988
- 1989 Lov om omsetning av alkoholholdig drikk m.v (alkoholloven) av 2. juni nr 27 1989

Rettspraksis

Rt.1995 s. 516

Rt.1998 s. 1673

Rt. 1999 s. 5

Rt. 2006 s.111

Rt. 2006 s. 120

Rt. 2006 s. 669

HR-2007-00498-A

LB-2006-178648

LE-2006-178648

LF-2006-70384

LG-2006-64391

TOSLO-2005-184533

TSVG-2004-100233

Konvensjoner/traktater

De Forente Nasjoners konvensjon mot grenseoverskridende kriminalitet

Vedtatt av FNs Generalforsamling 15 november 2000

Det Europeiske Råds fellesaksjon mot organisert kriminalitet av 21. desember 1998

1998/733/RIA

Internett

Europa Glossery : Joint Action 15 februar 2007

